

Գլխավոր տեղեկություն

Համար	N 438-Ն		
Տիպ	Հրաման		
Ակտի տիպ	Հիմնական ակտ (01.11.2024-մինչ օրս)		
Կարգավիճակ	Գործում է		
Սկզբնաղբյուր	Միասնական կայք 2024.10.28-2024.11.10 Պաշտոնական հրապարակման օրը 31.10.2024		
Ընդունող մարմին	Շրջակա միջավայրի նախարար		
Ընդունման ամսաթիվ	29.10.2024		
Ստորագրող մարմին	Շրջակա միջավայրի նախարար		
Ստորագրման ամսաթիվ	29.10.2024		
Ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվ	01.11.2024		

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐ

«29» հոկտեմբերի 2024 թ.

N 438-Ն

Հ Ր Ա Մ Ա Ն

ՈԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիմք ընդունելով «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը՝

Հրամայում եմ՝

- Հաստատել.
 - ոազմավարական էկոլոգիական գնահատման ուղեցույցը՝ համաձայն N 1 հավելվածի.
 - շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման ուղեցույցը՝ համաձայն N 2 հավելվածի:
- Հրամանն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

Հ. Սիմիդյան

10/29/2024

«29» հոկտեմբերի 2024 թ.
ք. Երևան

Հավելված N 1
շրջակա միջավայրի նախարարի
2024 թ. հոկտեմբերի «29»-ի
N 438-Ն հրամանի

ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

[Հավելված N 2](#)
[շրջակա միջավայրի նախարարի](#)
[2024 թ. հոկտեմբերի «29»-ի](#)
[N 438-Ն հրամանի](#)

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

Պաշտոնական հրապարակման օրը՝ 31 հոկտեմբերի 2024 թվական:

ՈՒՂԵՑ ՈՒՅՑ
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Սույն ուղեցույցով սահմանվում է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի (այսուհետ՝ օրենք) 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով ամրագրված հիմնադրությային փաստաթղթի ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման (այսուհետ՝ ՌԷԳ) ընթացակարգը:

2. ՌԷԳ-ը հիմնադրությային փաստաթղթի նախագծի դրույթների գործողության հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունների որոշման և գնահատման գործընթաց է, ինչը ներառում է ՌԷԳ հաշվետվության շրջանակի որոշումը, ՌԷԳ հաշվետվության նախապատրաստումը, շահագրգիռ հանրության մասնակցության և մասնագիտական խորհրդակցությունների անցկացման ապահովումը, հիմնադրությային փաստաթղթում ՌԷԳ հաշվետվության դրույթների, հանրության մասնակցության և խորհրդակցությունների արդյունքների հաշվի առնելը:

3. ՌԷԳ խնդիրներն են.

- 1) էկոլոգիական անվտանգության պահանջների և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության սահմանափակումների հիման վրա կայուն զարգացման ապահովումը,
- 2) հիմնադրությային փաստաթղթի նախագծի դրույթների և նախատեսվող գործունեության դրական ազդեցությունների պահպանման, վնասակար ազդեցությունների ու դրանց հետևանքների կանխարգելման, նվազեցման կամ բացառման ապահովումը,
- 3) արտակարգ իրավիճակների դեպքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հնարավոր ռիսկերի գնահատումը:

4. ՌԷԳ-ի ենթակա են սոցիալ-տնտեսական զարգացման, էներգետիկայի, քաղաքաշինության, տրանսպորտի, կապի, գյուղատնտեսության, զբոսաշրջության, տարածքային զարգացման, ընդերքօգտագործման, արդյունաբերական ճյուղերի, ռեկրեացիայի, անտառատնտեսության, ձկնաբուծության, թափոնների գործածության, ջրային տնտեսության բնագավառներին վերաբերող հիմնադրությային փաստաթղթերի նախագծերը, որոնք օրենքի 12-րդ հոդվածում թվարկված նախատեսվող գործունեությունների տեսակների կամ «Անդրսահմանային ենթատեքստում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման մասին» կոնվենցիայի ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման արձանագրության 1-ին և 2-րդ հավելվածներով սահմանված՝ նախագծերի իրականացման հիմքեր են պարունակում: Հիմնադրությային փաստաթղթի՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության չափանիշները սահմանվում են Կառավարության 2023 թվականի դեկտեմբերի 21-ի «Ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման կարգի և ռազմավարական էկոլոգիական գնահատման հաշվետվությանը ներկայացվող պահանջները հաստատելու մասին» N 2294-Ն որոշմամբ:

5. ՌԷԳ-ի ենթակա են բոլոր հիմնադրությային փաստաթղթերի նախագծերը և դրանց այն փոփոխությունները, որոնք հնարավոր ազդեցություն կունենան բնության հատուկ

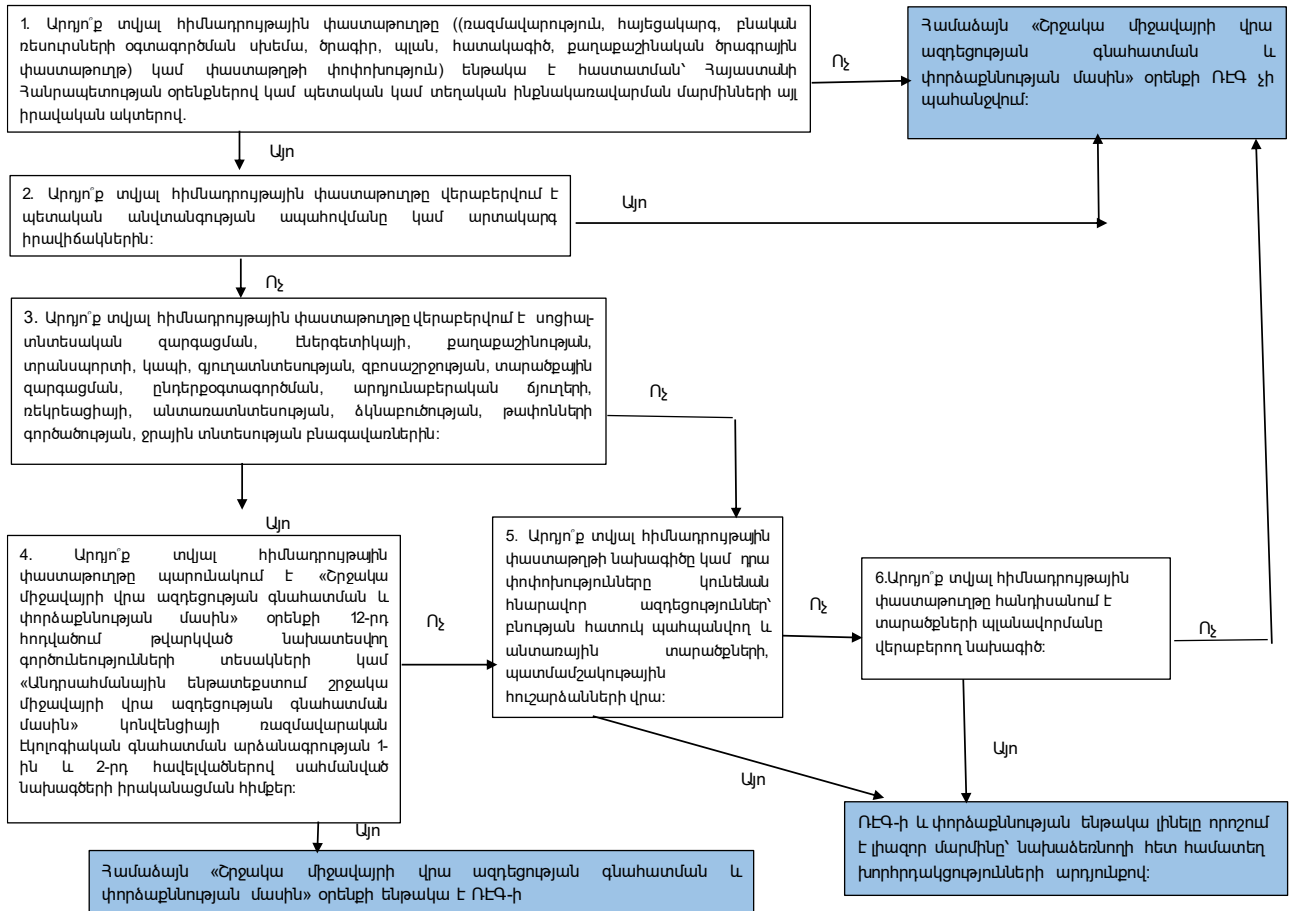
պահպանվող և անտառային տարածքների, պատմամշակութային հուշարձանների վրա: ՌԷԳ-ի և փորձաքննության ենթակա լինելը որոշում է լիազոր մարմինը՝ նախաձեռնողի հետ համատեղ խորհրդակցությունների արդյունքով:

6. ՌԷԳ-ի և փորձաքննության ենթակա չեն պետական անվտանգության ապահովմանը և արտակարգ իրավիճակներին վերաբերող հիմնադրույթային փաստաթղթերի նախագծերը:

7. Հիմնադրույթային փաստաթղթի ՌԷԳ-ի և փորձաքննության ենթակա լինելու դեպքերն ամրագրված են օրենքի 21-րդ հոդվածում, գործընթացի սխեմատիկ ուղեցույցը նկարագրված է Մխեմա 1-ում:

Սխեմա 1

Արդյո՞ք հիմնադրույթային փաստաթուղթը ենթակա է ՌԷԳ-ի

8. Հիմնադրությամբ փաստաթղթի նախագիծը և ՌԷԳ հաշվետվությունը ենթակա են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության փորձաքննության՝ նախատեսվող գործունեության Ա կատեգորիայի տեսակների համար օրենքով նախատեսված ժամկետներում և ընթացակարգով:

9. ՌԷԳ-ը իրականացվում է երեք փուլով՝

- 1) ՌԷԳ շրջանակի որոշում.
- 2) ՌԷԳ հաշվետվության կազմում.
- 3) ՌԷԳ արդյունքների հաշվի առնելը հիմնադրության փաստաթղթում:

10. ՌԷԳ շրջանակի որոշման փուլի ընթացքում իրականացվում են հետևյալ գործողությունները.

- 1) որոշվում են ՌԷԳ-ի համար անհրաժեշտ ելակետային տվյալները (հիմնադրության փաստաթղթով նախատեսվող գործունեությունների կամ նախագծերի տեսակների, դրանց իրականացման վայրերի, իրականացման նպատակների, տեխնիկատնտեսական ցուցանիշների, չափերի, հզորությունների, բնական ռեսուրսների բաշխման վերաբերյալ), տեղեկությունները, վերլուծությունները, գործընթացի մասնակիցները,
- 2) իրականացվում է հանրային իրազեկում՝ օրենքի 7-րդ գլխով սահմանված կարգով, իսկ անհրաժեշտության դեպքում օրենքի 6-րդ գլխով սահմանված կարգով իրականացվում են անդրսահմանային ծանուցում և քննարկումներ,
- 3) որոշվում են հիմնադրության փաստաթղթի այլընտրանքային տարբերակները, այդ թվում՝ գրոյական՝ հիմնադրության փաստաթուղթը չիրականացնելու տարբերակը,
- 4) հստակեցվում են շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա հիմնադրության փաստաթղթի դրույթների հնարավոր ազդեցության մասշտաբները,
- 5) հավաքագրվում է ՌԷԳ հաշվետվության կազմման համար անհրաժեշտ, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի փաստացի վիճակին վերաբերող տեղեկատվությունը,
- 6) ուսումնասիրվում է հիմնադրության փաստաթղթի կապն այլ հիմնադրության կամ ռազմավարական փաստաթղթերի հետ,
- 7) բացահայտվում և ուսումնասիրվում են հիմնադրության փաստաթղթի դրույթների գործողության հետևանքով հնարավոր ազդեցությունների շրջանակները,
- 8) ուսումնասիրվում են բնակչության սոցիալ-տնտեսական վիճակի վրա հնարավոր ազդեցությունները:

11. Հիմնադրության փաստաթղթի դրույթների գործողության ազդեցությունները գնահատվում են՝ ելնելով շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների հետևյալ չափանիշներից.

- 1) հիմնադրության փաստաթղթի համապատասխանությունը շրջակա միջավայրի, այդ թվում՝ մարդու առողջության պահպանությանն ուղղված գործընթացներին, մասնավորապես, կայուն զարգացմանը նպաստելու նպատակով,
- 2) հիմնադրության փաստաթղթի գործողությունների շրջանակը՝ հաշվի առնելով գտնվելու վայրը, բնույթը, մասշտաբը, շահագործման պայմանները,
- 3) հիմնադրության փաստաթղթի կիրառման ազդեցության աստիճանը և այլ հիմնադրության կամ ռազմավարական փաստաթղթերի հետ,
- 4) շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ բնակչության առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների բնույթը, ռիսկերը, հավանականությունը, տևողությունը, հաճախականությունը, ծավալը, հնարավոր ազդեցության ենթակա տարածքի չափը, ազդեցության ենթակա բնակչության թվաքանակը,
- 5) հիմնադրության փաստաթղթի ազդեցության աստիճանը բնության հատուկ պահպանվող տարածքների (ԲՀՊՏ) կամ անտառային հողերի կամ բնակավայրերի կանաչ գոտիների կամ պատմամշակութային հուշարձանների վրա,
- 6) ազդեցությունների անդրսահմանային բնույթը:

12. ՌԷԳ-ի ենթակա են բոլոր հիմնադրության փաստաթղթերի նախագծերը և դրանց այն փոփոխությունները, որոնք հնարավոր ազդեցություն կունենան բնության հատուկ պահպանվող և անտառային տարածքների, պատմամշակութային հուշարձանների վրա: ՌԷԳ-ի և փորձաքննության ենթակա լինելը որոշում է լիազոր մարմինը՝ նախաձեռնողի հետ համատեղ խորհրդակցությունների արդյունքով:

13. ՌԷԳ շրջանակի որոշման համար օգտագործվում են նաև տարբեր տեսակի գործիքներ՝ ստուգաթերթեր, աղյուսակներ, տվյալների բազաներ և այլն: Աղյուսակ N1-ում տրված է ՌԷԳ շրջանակի սահմանման ձևաթղթի օրինակ, ինչը կարող է աջակցող գործիք

հանդիսանալ կոնկրետ հիմնադրությային փաստաթղթի ՌԷԳ շրջանակի որոշման համար.

Աղյուսակ N1. ՌԷԳ շրջանակի սահմանման ձևաթուղթ

h/h	ՌԷԳ-ի շրջանակներում դիտարկվող օբյեկտներ և գործոններ	Կոնկրետ խնդիրներ	Հիմնադրությային փաստաթղթին առնչվող հիմնական խնդիրները, ռիսկերը և հնարավորությունները	Տարածքային ծածկույթ	Տարբերակներ և միջոցառումներ, որոնք պետք է հաշվի առնել ՌԷԳ-ում
1.	Օր.՝ շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ կամ ընդհանուր բնապահպանական և առողջապահական խնդիրներ, ջրի, օդի որակ, կլիմայի փոփոխություն և այլն	Այս հարցի հետ կապված Հայաստանում առկա խնդիրները	Ինչպե՞ս կարող է ծրագրին ազդել կոնկրետ հարցերի և խնդիրների վրա (կապը)	Որքա՞ն է տարածվում խնդիրը / որքա՞ն կարող է դրա ծածկույթը լինել ծրագրի շրջանակում	- Որոշակի խնդիրներ, որոնք պետք է վերլուծվեն ՌԷԳ-ի շրջանակում - Առաջարկություններ ըստ ոլորտների
2.	Օդ /Օդի որակ				
3.	Ջրային ռեսուրսներ				
4.	Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ				
5.	Անտառներ և անտառային հողեր				
6.	Հողեր կամ հողային ռեսուրսներ				
7.	Կենսաբազմազանություն				
8.	Կլիմայի փոփոխություն				
9.	Երկրաբանական պայմաններ				
10.	Բնակչության առողջություն				
11.	Մշակութային ժառանգություն և պատմական միջավայր				
12.	Թափոններ				

13.	Այլ...				
-----	--------	--	--	--	--

14. ՌԷԳ-ի իրականացման համար անհրաժեշտ ելակետային տվյալների հասանելի աղբյուրների բացահայտումը հանդիսանում է արդյունավետ ՌԷԳ-ի իրականացման կարևոր նախապայմաններից: Ելակետային տվյալների համար աղբյուր ծառայող գործիքներից կարելի է առանձնացնել հետևյալները.

- 1) շրջակա միջավայրի և դրա առանձին բաղադրիչների վիճակի վերաբերյալ հաշվետվություններ,
- 2) շրջակա միջավայրի վերաբերյալ մոնիթորինգային տվյալներ,
- 3) նախկինում իրականացված ՌԷԳ-ի, ՇՄԱԳ-ի և այլ վերլուծական ուսումնասիրությունների նյութեր,
- 4) առանձին գիտահետազոտական նյութեր,
- 5) ՌԷԳ-ի շրջանակներում իրականացված վերլուծություններ,
- 6) տարածական վերլուծություններ (GIS), քարտեզների շերտերի վերլուծություն),
- 7) կենսաբազմազանության, օդի որակի, ջրային ռեսուրսների և շրջակա միջավայրի այլ բաղադրիչների գնահատման հետազոտություններ,
- 8) Արտանետումների մոդելավորում:

15. Հիմնադրույթային փաստաթղթի դրույթների գործողության ազդեցությունները գնահատվում են՝ ելնելով շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների հետևյալ չափանիշներից՝

- 1) հիմնադրույթային փաստաթղթի համապատասխանությունը շրջակա միջավայրի, այդ թվում՝ մարդու առողջության պահպանությանն ուղղված գործընթացներին, մասնավորապես, կայուն զարգացմանը նպաստելու նպատակով.
- 2) հիմնադրույթային փաստաթղթի գործողությունների շրջանակը՝ հաշվի առնելով գտնվելու վայրը, բնույթը, մասշտաբը, շահագործման պայմանները.
- 3) հիմնադրույթային փաստաթղթի կիրառման ազդեցության աստիճանը և այլ հիմնադրույթային կամ ռազմավարական փաստաթղթերի հետ.
- 4) շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ բնակչության առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների բնույթը, ռիսկերը, հավանականությունը, տևողությունը, հաճախականությունը, ծավալը, հնարավոր ազդեցության ենթակա տարածքի չափը, ազդեցության ենթակա բնակչության թվաքանակը.
- 5) հիմնադրույթային փաստաթղթի ազդեցության աստիճանը բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կամ անտառային հողերի կամ բնակավայրերի կանաչ գոտիների կամ պատմամշակութային հուշարձանների վրա.
- 6) ազդեցությունների անդրսահմանային բնույթը:

16. ՌԷԳ իրականացման ծախսերը հոգում է Նախաձեռնողը: Տվյալ դեպքում հարկ է նշել հետևյալ առանձնահատկությունները.

- 1) ՌԷԳ-ի իրականացումը սովորաբար հանգեցնում է պլանավորման ծախսերի աճի (ըստ Եվրամիության տվյալների՝ 5-10%),
- 2) ծախսերի չափը կախված է նաև այլընտրանքային տարբերակների թվից և դրանց մշակման մանրամասնությունից, հետազոտության արժեքից, մոդելավորումից և այլն,

3) ՌԷԳ-ների մեծ մասի իրականացման համար պահանջվում է մոտավորապես 70-80 մարդ/օր,

4) ՌԷԳ-ի իրականացման փորձի կուտակման հետ մեկտեղ հնարավոր է ծախսերի կրճատում:

17. ՌԷԳ-ի համապատասխան բնակչության սոցիալ-տնտեսական վիճակի վրա հնարավոր ազդեցությունների վերլուծությունը իրականացվում է ՌԷԳ շրջանակի սահմանման փուլում:

2. ՌԷԳ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

18. ՌԷԳ-ի հաշվետվությունը կազմվում է՝ հիմք ընդունելով հետևյալ պահանջները .

1) ՌԷԳ հաշվետվությունը մշակվում է համապատասխան լիցենզիա ունեցող անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ իրավաբանական անձի կողմից:

2) ՌԷԳ հաշվետվությունը կազմվում է՝ հաշվի առնելով հիմնադրությային փաստաթղթի բովանդակությունը և մանրամասնության աստիճանը, դրա վերաբերյալ որոշում կայացնելու գործընթացի փուլը, հանրության շահերը, առկա գիտելիքները, գնահատման մեթոդները և որոշում կայացնող մարմնի տեղեկատվական կարիքները:

19. Հիմնադրությային փաստաթղթի՝ ՌԷԳ հաշվետվությունը պետք է ներառի՝

1) հիմնադրությային փաստաթղթի համառոտ նկարագիրը, նպատակը, իրականացման ժամկետը, առկայության դեպքում նաև կապը կամ համապատասխանությունը տվյալ տարածքի համար հաստատված այլ առնչվող հիմնադրությային փաստաթղթերի հետ.

2) ՌԷԳ հաշվետվության ամփոփ բովանդակությունը, որը ներառում է տեղեկատվություն նախաձեռնողի մասին, հիմնադրությային փաստաթղթի ամփոփ նկարագիրը, հիմնադրությային փաստաթղթի դրույթների գործողության արդյունքում հնարավոր ազդեցությունների և դրանց մեղմմանն ուղղված միջոցառումների հանրամատչելի, համառոտ նկարագիրը.

3) հիմնադրությային փաստաթղթի դրույթների գործողության արդյունքում շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ առողջության վրա հնարավոր զգալի վնասակար ազդեցությունները կանխելու, նվազեցնելու կամ մեղմացնելու համար միջոցառումները.

4) հիմնադրությային փաստաթղթին առնչվող՝ Հայաստանի Հանրապետության կողմից վավերացված կամ ստորագրված միջազգային պայմանագրերը և առնչվող այլ իրավական ակտերը.

5) հնարավոր ազդեցության ենթակա տարածքի շրջակա միջավայրի, այդ թվում՝ բնակչության առողջության ներկա վիճակը, սոցիալական գործոնները և խնդիրները.

6) շրջակա միջավայրին, այդ թվում՝ բնակչության առողջությանը վերաբերող միջազգային, ազգային և այլ մակարդակներում սահմանված նպատակները, որոնք վերաբերում են հիմնադրությային փաստաթղթին և այն ուղիները, նկատառումները, որոնք հաշվի են առնվել հիմնադրությային փաստաթուղթը մշակելիս.

7) հիմնադրությային փաստաթղթի նախագծի դրույթների գործողության իրականացման և չիրականացման դեպքերում շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, այդ թվում՝ անդրսահմանային.

8) հիմնադրույթային փաստաթղթի մոտեցումների բոլոր հնարավոր այլընտրանքային տարբերակների (այդ թվում՝ զրոյական) համեմատությունը և նախընտրելի տարբերակի ընտրության հիմնավորումը.

9) հնարավոր դրական ազդեցությունների պահպանման և ուժեղացման, բացասական ազդեցությունների կանխարգելման, բացառման, նվազեցման և շրջակա միջավայրին հասցվող վնասի հատուցման համար նախատեսվող միջոցառումները, դրանց արդյունավետությունը.

10) հիմնադրույթային փաստաթղթի գործողության ընթացքում ազդեցության մշտադիտարկման և հետնախագծային վերլուծության ծրագիրը.

11) սույն հավելվածի 2-րդ կետում նշված գնահատման մեթոդների, դրանց կիրառման ընթացքում ի հայտ եկած խոչընդոտների, տեխնիկական թերությունների, դժվարությունների՝ ներառյալ տվյալների բացակայության վերաբերյալ տեղեկությունները.

12) հաշվետվությունում ներառված տվյալների աղբյուրների վերաբերյալ տեղեկությունները.

13) տեղեկատվություն հանրության ծանուցման, քննարկումների արդյունքների, գրավոր կամ բանավոր ներկայացված դիտողությունների և առաջարկությունների, կարծիքների, դրանց ընդունման կամ չընդունման հիմնավորումների վերաբերյալ:

20. Հաշվետվությունը կազմելիս հաշվի են առնվում գործընթացի մասնակիցների ներկայացրած առաջարկությունները, դիտողությունները և կարծիքները: Դրանք չընդունվելու դեպքում հաշվետվությունում ներառվում են համապատասխան հիմնավորումներ:

21. Համապատասխան լիցենզիա ունեցող անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ իրավաբանական անձի մշակած ՌԷԳ հաշվետվության փորձաքննությունն իրականացվում է ՌԷԳ հաշվետվությունն ուղեկցող գրությամբ լիազոր մարմին ներկայացնելու օրվանից մինչև 80 աշխատանքային օրվա ընթացքում (բացառությամբ անդրսահմանային ազդեցություն ունեցող հիմնադրույթային փաստաթղթերի), որի արդյունքում լիազոր մարմինը նախաձեռնողին է տրամադրում պետական փորձաքննական եզրակացություն:

22. ՌԷԳ հաշվետվության պետական փորձաքննական եզրակացությունը տրամադրվում է համաձայն ն օրենքի 19-րդ հոդվածի:

3. ՌԷԳ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԸ և ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ

23. ՌԷԳ-ի գործընթացն արդյունավետ իրականացնելու համար շատ կարևոր է ճիշտ գործիքների և մեթոդների ընտրությունը: Գործիքները և մեթոդները շատ բազմազան են, սակայն առավել տարածված են հետևյալները.

- 1) բնապահպանության բնագավառի օրենսդրության և ռազմավարական փաստաթղթերի վերլուծական ակնարկ, որոնք օգնում են հիմնադրույթային փաստաթղթին վերաբերող բնապահպանական նպատակների ու թիրախների սահմանման գործում,
- 2) հավաքական փորձագիտական եզրակացություններ, որոնք անձնական փորձի կամ դեպքերի համեմատության հիման վրա կարող են որոշել այն հնարավոր ազդեցությունները, որոնց անհրաժեշտ է անդրադառնալ ՌԷԳ շրջանակներում,

- 3) ստուգացուցակներ, որոնց միջոցով հեշտությամբ կարելի է որոշել, թե արդյոք տվյալ խնդիրներն առնչվում են հիմնադրությային փաստաթղթին, թե ոչ և խուսափել հնարավոր խնդիրներն անտեսելուց,
- 4) արտաքին և ներքին միջավայրի գործոնների ազդեցության գնահատման ռազմավարական պլանավորման մեթոդով վերլուծություն (այսուհետ՝ SWOT), որը ներկայացնում է ՌԷԳ-ի շրջանակներում քննարկվող՝ շրջակա միջավայրին վերաբերող համապատասխան հնարավորություններն ու վտանգները,
- 5) քարտեզների համախումբ և աշխարհագրական տեղեկատվական համակարգ (USZ, այսուհետ՝ GIS), որոնց օգնությամբ հնարավոր է սահմանել հիմնական տարածական խնդիրները և որոշել, թե գնահատումն ինչ տարածք պետք է ընդգրկի,
- 6) որոշման ծառացանցեր և ազդեցությունների ցանցեր, որոնց օգնությամբ հնարավոր է առանձնացնել հիմնական ուղղակի և անուղղակի ազդեցությունները և սահմանել գնահատման շրջանակները:

24. Աղյուսակ N2-ում արտացոլված է ՌԷԳ գործընթացի հիմնական վերլուծական գործիքների ամփոփ նկարագրությունը:

Աղյուսակ N2. ՌԷԳ գործընթացի հիմնական վերլուծական գործիքները

h/h	Վերլուծական գործիք	Կիրառում ՌԷԳ գործընթացի շրջանակներում					Հիմնական հատկանիշներ			
		Խնդիրների և ազդեցությունների սահմանում	Համատեքստի և նախնական վիճակի վերլուծություն	Այլընտրանքային տարբերակների մշակում	Ազդեցությունների գնահատում	Որոշումների կայացման նպատակով տարբերակների	Պահանջվող ծախսեր և ժամանակ	Թափանցիկություն՝ հանրության տեսանկյունից	Անորոշությունները հաղթահարելու ճկունություն	Առողջապահական խնդիրներին անդրադառնալու ունակություն
1.	Բնապահպանական օրենսդրության և ոլորտի ռազմավարական փաստաթղթերի վերլուծական ակնարկ	✓	✓				ցածր	միջին		բարձր
2.	SWOT վերլուծություն	✓	✓			✓	ցածր	միջին	✓	բարձր
3.	Ստուգացուցակներ	✓					ցածր	միջին	✓	ցածր
4.	Որոշումների ծառացանցեր, ազդեցությունների ցանցեր	✓	✓			✓	ցածր	միջին		բարձր
5.	Քարտեզների համախմբեր և GIS համակարգ	✓	✓	✓	✓	✓	ցածր	բարձր		ցածր
6.	Միտումների վերլուծում		✓		✓		բարձր	բարձր	✓	ցածր
7.	Հավաքական փորձագիտական եզրակացություն	✓	✓	✓	✓	✓	ցածր	միջին	✓	բարձր
8.	Մոդելավորում			✓	✓		բարձր	ցածր	✓	ցածր
9.	Սցենարային տարբերակների կազմում	✓		✓			բարձր	բարձր	✓	բարձր
10.	Ծախսերի և օգուտների վերլուծություն			✓	✓	✓	բարձր	ցածր		
11.	Բազմաչափանիշային վերլուծություն			✓	✓	✓	բարձր	ցածր	✓	ցածր

4. ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՌԷԳ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԻՆ

25. Շահագրգիռ հանրությունն իրավունք ունի մասնակցելու ՌԷԳ-ի և փորձաքննության գործընթացներին:

26. ՌԷԳ գործընթացում շահագրգիռ հանրության արդյունավետ մասնակցության մոտեցումներն են.

- 1) հասարակության լայն շրջանակի մասնակցության ապահովումը, քանի որ ՌԷԳ-ը մասնակցային գործիք է,
- 2) Հասարակության մասնակցությունը պարտադիր է առնվազն ՌԷԳ հաշվետվությունը քննարկելիս,
- 3) ՌԷԳ գործընթացում մասնակցությունը պետք է նախատեսի խնդիրների լուծումն ապահովող մեթոդների կիրառում, այլ ոչ թե հակասական տեսակետների ներկայացում:

27. ՌԷԳ գործընթացի հիմնական մասնակիցներն են.

- 1) պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները,
- 2) ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ներառյալ ազդակիր համայնք, ազդակիր բնակավայր, շահագրգիռ հանրություն, որոնք, Օրենքի համաձայն, մասնակցում են գնահատումների կամ փորձաքննության գործընթացին:

28. ՌԷԳ-ի վաղ փուլերում անհրաժեշտ է իրականացնել շահագրգիռ կողմերի վերլուծություն: Փոխգործակցության մեթոդներն անհրաժեշտ է ընտրել՝ ելնելով շահագրգիռ կողմերի հնարավորություններից և կարիքներից: Ցանկալի է մշակել փոխգործակցության պլան: Աղյուսակ N3-ում արտացոլված են շահագրգիռ հանրության մասնակցության հիմնական գործիքները և դրանց կիրառման արդյունավետությունը:

Աղյուսակ N3. Հանրության մասնակցության հիմնական գործիքների ամփոփ նկարագրություն

h/h	Հանրության մասնակցության գործիք	Ապահովում է			Հիմնական հատկանիշները		
		Տեղեկատվության տրամադրում	Կարծիքների հավաքում	Համագործակցության միջոցով խնդիրների լուծում	Ծախսատարություն	Խնդիրների լուծման արդյունավետություն	Կարծիքների ներկայացման հարմարավետություն
1.	Տպագիր նյութեր /տեղեկագրեր, հաշվետվություններ և այլն/	Ապահովում է			ցածր		միջին
2.	Տեղեկատվական հարթակներ /պաշտոնական	Ապահովում է	Ապահովում է		ցածր		միջին

	կայքեր, սոցցանցերի էջեր և այլն/						
3.	Տեղեկատվական կենտրոններ, թեժ գիծ,	Ապահովում է	Ապահովում է		ցածր		միջին
4.	Գրավոր կամ բանավոր հարցումներ, հարցաթերթիկ-ներ,		Ապահ ովում է		բարձր		բարձր
5.	Հանրության հետ հանդիպումներ, կլոր սեղաններ, սեմինարներ, հանրային լսումներ,	Ապահովում է	Ապահովում է		ցածր	միջին	միջին
6.	Առցանց խորհրդակցույթ- յուններ	Ապահովում է	Ապահովում է	Ապահովում է	ցածր	բարձր	միջին
7.	Խորհրդատվական կոմիտեներ	Ապահովում է	Ապահովում է	Ապահովում է	ցածր	բարձր	միջին

29. Լիազոր մարմինը ՌԷԳ-ի և փորձաքննության գործընթացներին շահագրգիռ հանրության մասնակցությունն ապահովելու նպատակով իրականացնում է՝

1) ՌԷԳ-ի և փորձաքննության գործընթացներն սկսելու և դրանց մասնակցելու իրավունքի մասին տեղեկատվության տարածում.

2) ՌԷԳ-ի և փորձաքննության փաստաթղթերի և այլ տեղեկատվության մատչելիության ապահովում.

3) լսումներին շահագրգիռ հանրության մասնակցության համար պայմանների ստեղծում, պաշտոնական կայքերի և տեղեկատվության տարածման այլ միջոցներով (մամուլ, զանգվածային լրատվության այլ միջոցներ, տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմինների, հանրային նշանակության շենքերի ցուցատախտակներ) հիմնադրությային փաստաթղթի նախագծի փորձաքննական գործընթացի վերաբերյալ շահագրգիռ հանրության իրազեկում:

30. Հանրային լսումն իրականացվում է օրենքի 17-րդ հոդվածով սահմանված փորձաքննության ընթացքում: Հանրային լսումներից առաջ սահմանված կարգով ապահովվում է հանրային լսումների ծանուցումը:

31. ՌԷԳ-ի հանրային լսումների ծանուցման բովանդակությունը պարունակում է՝

- 1) նախաձեռնողի անունը (անվանումը).
- 2) հիմնադրությային փաստաթղթի նախագծի անվանումը.
- 3) ամփոփ նկարագիրը.

4) հիմնադրույթային փաստաթղթի նախագծի դրույթների վերաբերյալ տեղեկատվությունը.

5) հանրային լսումների իրականացման ժամկետները, վայրը.

6) տեղեկատվություն ստանալու վայրը և առաջարկություններ ներկայացնելու ժամկետները:

32. Հանրային լսումների վերաբերյալ ծանուցումը հրապարակվում է առնվազն երեք հազար տպաքանակ ունեցող մամուլի և զանգվածային լրատվության այլ միջոցներով, փակցվում է մարզպետարանի կամ ազդակիր համայնքի տեղական ինքնակառավարման մարմինների և ազդակիր բնակավայրի վարչական ղեկավարի նստավայրի կամ հանրային նշանակության շենքերի (մշակույթի, արվեստի, գիտական, կրթական, ուսումնական նշանակության շենքերի) հայտարարությունների ցուցատախտակի վրա, հրապարակվում է ազդակիր համայնքի տեղական ինքնակառավարման մարմինների, նախաձեռնողի պաշտոնական կայքերում (առկայության դեպքում): Փորձաքննության ընթացքում ծանուցումը տեղադրվում է նաև լիազոր մարմնի պաշտոնական կայքում:

33. Փորձաքննության ընթացքում հանրային լսումներն իրականացվում են ծանուցումից ոչ շուտ, քան 15-րդ օրը:

34. ՌԷԳ-ի փորձաքննության, այդ թվում՝ հանրային լսումների ընթացքում, շահագրգիռ հանրությունը օրենքով սահմանված ժամկետներում իրավունք ունի լիազոր մարմին և նախաձեռնողին ներկայացնելու ցանկացած գրավոր և բանավոր առաջարկություն, դիտողություն և կարծիք՝ առանց դրանց հիմքում ընկած պատճառների հիմնավորման:

35. Լիազոր մարմինը, նախաձեռնողը պարտավոր են քննարկել շահագրգիռ հանրության ներկայացրած բոլոր առաջարկությունները, դիտողությունները և կարծիքները և ՌԷԳ հաշվետվությունները, պետական փորձաքննական եզրակացությունը կազմելիս հաշվի առնել շահագրգիռ հանրության մասնակցության արդյունքները և հիմնավոր առաջարկությունները, դիտողությունները և կարծիքները:

36. Լսումների ընթացքում ներկայացված դիտողությունները և առաջարկությունները նախաձեռնողը և լիազոր մարմինը պետք է հաշվի առնեն: Հաշվի չառնելու դեպքում տրվում են հիմնավոր պատճառաբանումներ:

37. Հանրային լսումների արդյունքներն արտացոլվում են համապատասխան հաշվետվություններում և պետական փորձաքննական եզրակացության մեջ:

5. ՇԱՀԱԳՐԳԻՌ ԿՈՂՄԵՐԻ ՔԱՐՏԵԶԱԳՐՈՒՄԸ և ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

38. Շահագրգիռ կողմերի քարտեզագրումը և վերլուծությունը ՌԷԳ գործընթացին հանրային պատշաճ մասնակցություն ապահովելու պարտադիր գործողությանն աջակցող կարևոր բաղադրիչ է, և անհրաժեշտ է իրականացնել դեռևս գործընթացի նախնական՝ նախապատրաստական փուլում: Միաժամանակ այն կենդանի փաստաթուղթ է և անհրաժեշտ է պարբերաբար թարմացնել գործընթացի բոլոր փուլերում:

39. Շահագրգիռ կողմերի քարտեզագրման և վերլուծության համար անհրաժեշտ է բացահայտել շահագրգիռ կողմերին, հստակեցնել շահագրգիռ կողմերի շրջանակը, դրանց հիմնական պայմանական խմբերը: Դեռևս նախապատրաստական փուլում անհրաժեշտ է կազմել շահագրգիռ կողմերի նախնական ցուցակը՝ համաձայն Աղյուսակ N4-ի: Այն կարող է ներառել անհրաժեշտ նվազագույն տվյալներ շահագրգիռ կողմերի վերաբերյալ, այդ թվում՝ անուն/անվանում, տեսակ՝ ֆիզիկական անձ կամ իրավաբանական անձ, կոնտակտային տվյալներ, զբաղվածության տիպ կամ ոլորտ, առնչությունը քննարկվող հարցին, օրինակ, ունի վարձակալած տարածք, սեփականություն, գտնվում է կամ գործունեություն է ծավալում հարևանությամբ, գործունեություն է ծավալում նույն ոլորտում և այլն:

Աղյուսակ N4. Շահագրգիռ կողմերի ցուցակ

h/h	Կոնտակտային անձ	Պաշտոն/զբաղվածություն	Կազմակերպություն/կառույց	Կատեգորիա/տիպ	Առնչությունը	Նկարագիր	Կոնտակտներ
1.	Անուն, ազգանուն			Ֆիզիկական անձ, իրավաբանական անձ (ՀԿ, մարզպետարան, համայնքապետարան, նախարարություն, մասնավոր)	Ունի սեփական տարածք, ունի վարձակալած հող, ապրում է նախատեսվող տարածքի անմիջական հարևանությամբ		Հեռախոսահամար, էլեկտրոնային փոստի հասցե
2.							
3.							

40. Շահագրգիռ կողմերի նախնական ցուցակի հիման վրա իրականացվում է դրանց վերլուծություն, որի հիման վրա հնարավոր է լինում գնահատել տարբեր շահագրգիռ կողմերի հետաքրքրվածությունը և ազդեցությունը գործընթացի վրա և դրանց հիման վրա ընտել իրազեկման և ներգրավման առավել արդյունավետ մեխանիզմներ:

41. Շահագրգիռ կողմերի նախնական ցուցակի հիման վրա իրականացվում է դրանց վերլուծություն, որի հիման վրա հնարավոր է լինում գնահատել տարբեր շահագրգիռ կողմերի հետաքրքրվածությունը և ազդեցությունը գործընթացի վրա և դրանց հիման վրա ընտել իրազեկման և ներգրավման առավել արդյունավետ մեխանիզմներ:

42. Շահագրգիռ կողմերի վերլուծության համար խորհուրդ է տրվում օգտագործել դրանց հետաքրքրվածության և ազդեցության գնահատման Սխեմա N2-ը և Աղյուսակ N5-ը:

Միևեմա N2. Շահագրգիռ կողմերի վերլուծության մատրիցա

նւժեղ/մեծ Ազդեցություն	Խումբ 1. Ցածր հետաքրքրվածություն, սակայն ուժեղ ազդեցություն ունեցող կողմեր	Խումբ 3. Բարձր հետաքրքրվածություն և ուժեղ ազդեցություն ունեցող կողմեր
թույլ/փոքր	Խումբ 4. Բարձր հետաքրքրվածություն, սակայն թույլ ազդեցություն ունեցող կողմեր	Խումբ 2. Բարձր հետաքրքրվածություն, սակայն թույլ ազդեցություն ունեցող կողմեր
	ցածր Հետաքրքրվածություն բարձր	

Աղյուսակ N5. Շահագրգիռ կողմերի վերլուծություն

հ/հ	Շահագրգիռ կողմ	Շահեր և հետաքրքրություններ	Ազդեցություն	Կարևորություն	Ներգրավման ձևաչափ
1.	(խումբ/կառույց/անհատ)	բարձր	մեծ	առաջնային	օրինակ, ակտիվ համագործակցել
2.		բարձր	փոքր	երկրորդային	տեղեկացնել
3.		ցածր	փոքր	առաջնային	խորհրդակցել

4.					
----	--	--	--	--	--

43. Շահագրգիռ հանրության հետ խորհրդակցություններն արդյունավետ կազմակերպելու համար օգտագործվում է Աղյուսակ N6-ում բերված խորհրդակցությունների պլանը.

Աղյուսակ N6. Խորհրդակցությունների պլան

ՌԷԳ փուլերը	Գործընթացի հիմնական մասնակիցներ	Խորհրդակցությունների մեթոդները	Խոչընդոտները
ՌԷԳ շրջանակի որոշում			
ՌԷԳ հաշվետվության կազմում			
ՌԷԳ արդյունքների հաշվի առնելը հիմնադրությային փաստաթղթում			

6. ՀԻՄՆԱԴՐՈՒՅԹԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԻ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՆԵՐԸ

44. ՌԷԳ-ի շրջանակներում անհրաժեշտ է գնահատել և համեմատել հիմնադրությային փաստաթղթի այլընտրանքային տարբերակները: ՌԷԳ-ի շրջանակներում կարող են առաջարկվել նաև նոր այլընտրանքային տարբերակներ, որոնց նպատակն է մշակել այնպիսի փաստաթուղթ, ինչի իրականացումը շրջակա միջավայրի և բնակչության առողջության համար զրոյական կամ նվազագույն հետևանքների կունենա: Այլընտրանքային տարբերակները կարող են դիտարկվել որպես առանձին սցենարներ կամ որպես հավանական հետևանքների մեղմման եղանակ: Հիմնադրությային փաստաթղթի այլընտրանքների բացահայտման գործընթացում կարող են դիտարկվել այլընտրանքների հետևյալ տեսակները.

- 1) այլընտրանքային հիմնադրությային փաստաթուղթ,
- 2) հիմնադրությային փաստաթղթի այլընտրանքային տարբերակ,

3) զրոյական այլընտրանք,

45. Այլընտրանքային տարբերակների ընտրության ընթացքում դիտարկվում են հիմնական բնապահպանական խնդիրների լուծմանն ուղղված իրական այլընտրանքները, նկարագրվում են դրանց ընտրության պատճառները: Անհրաժեշտության դեպքում այլընտրանքային տարբերակների թվում ներառվում են «նվազագույն գործողությունների» և «սովորական զարգացման» սցենարները: Բացահայտվում և համեմատվում են այլընտրանքային տարբերակներից յուրաքանչյուրի իրականացման բնապահպանական հետևանքները (ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական), բացահայտվում և բացատրվում են դիտարկվող այլընտրանքների և հիմնադրությային փաստաթղթին առնչվող այլ հիմնադրությային փաստաթղթերի և քաղաքականության միջև եղած տարբերությունները, բերվում են այլընտրանքային տարբերակների ընտրության կամ բացառման պատճառները:

46. Ընտրված այլընտրանքային տարբերակների համեմատության ընթացքում իրականացվում է շրջակա միջավայրի և բնակչության առողջության վրա կանխատեսվող հետևանքների վերլուծություն: Աղյուսակ N7-ում ներկայացված է այլընտրանքային տարբերակների համեմատության ձևաթուղթը:

Աղյուսակ N7. Այլընտրանքային տարբերակների համեմատության ձևաթուղթ

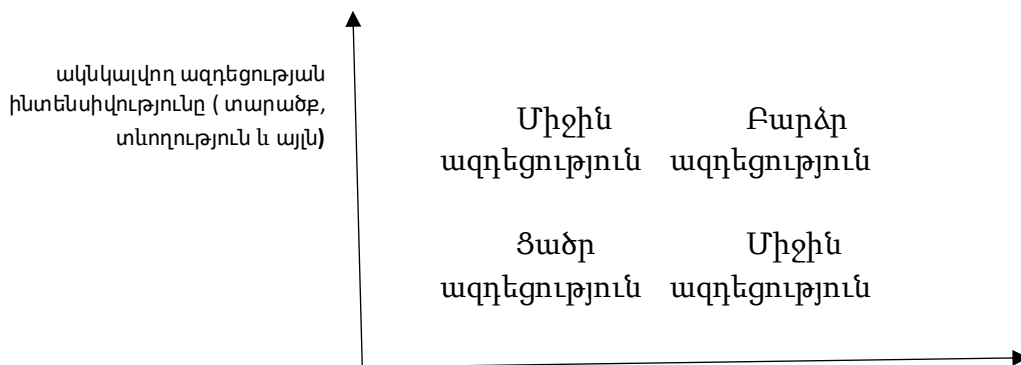
h/h	Գնահատվող օբյեկտներ	Այլընտրանքներ		
		Այլընտրանք 1	Այլընտրանք 2	Այլընտրանք 3
1.	Ջուր	+	+	-
		(դրական փոփոխություն)		(բացասական փոփոխություն)
2.	Օդ	-	0	0
			(չափելի փոփոխություններ չեն սպասվում)	
3.	Կենսաբազմազանություն	-	0	?
				(անորոշ է)
4.	ԲՀՊՏ	0	+	-
5.	Անտառ			
6.	Անտառային հող			
7.	Հող			
8.	Առողջապահական գործոններ			
..				

ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

47. Հիմնադրույթային փաստաթղթի դրույթների գործողության արդյունքում հնարավոր ազդեցությունների և դրանց մեղմմանն ուղղված միջոցառումների մշակման նպատակով իրականացվում է շրջակա բնական և սոցիալական միջավայրի տարբեր բաղադրիչների վրա առաջարկվող նախաձեռնության (օրինակ՝ առաջարկվող նպատակների կամ նախատեսվող գործողությունների) հնարավոր հետևանքների բացահայտում, ինչի արդյունքում մշակվում են միջոցառումներ՝ կանխատեսվող բացասական հետևանքները կանխելու կամ նվազագույնի հասցնելու նպատակով, ինչպես նաև կանխատեսվող դրական ազդեցությունն ուժեղացնելու համար:

48. Հիմնադրույթային փաստաթղթի իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի վիճակի կամ կայունության ցուցանիշների վրա հնարավոր ազդեցությունները պարզելու համար կարող են կազմվել հարցաթերթեր, ստուգացուցակներ, ձևաթղթեր, որոնց միջոցով բացահայտվում է արդյո՞ք կլիներ շրջակա միջավայրի բաղադրիչների և բնակչության առողջության վիճակի փոփոխություններ, ի՞նչ բնույթ են կրելու այդ փոփոխությունները: Իրականացվում են նաև կանխատեսումներ բացահայտված հետևանքների (այսինքն՝ փոփոխությունների) նկարագրություն՝ դրանց ինտենսիվության, աշխարհագրական մասշտաբի, ժամանակահատվածի, ինչպես նաև դրանց մշտական կամ ժամանակավոր, դրական կամ բացասական, հավանական կամ անհավանական, հաճախակի կամ հազվադեպ, երկրորդական, կուտակային բնույթի առումով: Իրականացվում է նաև հնարավոր ազդեցությունների զգալիության գնահատում՝ որոշելու համար, թե արդյո՞ք կանխատեսված հետևանքն էական (զգալի) է, թե՛ ոչ: Այս գործընթացում օգտգործվում են տարբեր մոտեցումներ, որոնցից է նաև երկչափ սխեմայի միջոցով ազդեցության աստիճանի գնահատումը.

Միեմա N3

49. Մեղմման միջ շրջակա միջավայրի ազդակիր բաղադրիչների խանեն բացահայտված հավանական հետև արժեքավորությունն ու խոցելիությունը լող հիմնադրույթային փաստաթղթի, ինչպես քաղաքական, այնպես էլ տեխնիկական մակարդակները: Մեղմման միջոցառումների մշակման գործընթացում պետք է հաշվի առնել մի շարք գործոններ՝ հիմնադրույթային փաստաթղթի բնույթ, իրականացման եղանակը,

իրականացման գործընթացում ներգրավված պետական և շահագրգիռ մարմինները և այլն: Մեղմման միջոցառումների մշակման նպատակով կարելի է օգտագործել ազդեցությունների գնահատման և մեղմման միջոցառումների ձևավորման համար նախատեսված Աղյուսակ N8-ը.

Աղյուսակ N8. Ազդեցությունների գնահատման և մեղմման միջոցառումների ձևավորում

h/h	Հիմնադրույթային փաստաթղթի իրականացման գործողությունների ծրագրի բաղադրիչները	Ռիսկերի և հնարավոր ազդեցությունների գնահատում	Առաջարկվող մեղմման միջոցառումներ
1.	Օրինակ՝ նորմատիվ իրավական ակտերի փոփոխություն	Օր.՝ Օղի որակի փոփոխություն	Օր՝ Վնասակար արտանետումների նվազեցման պլան
2.	Օրինակ՝ Ենթակառուցվածքների կառավարման պլանի մշակում և իրականացում	Օր.՝ ջրի որակի փոփոխություն	Օր՝ Սակավաթափոն տեխնոլոգիաների օգտագործում
3.	Օրինակ՝ ոլորտի զարգացման համար՝ տնտեսական մեխանիզմների կիրառում	Օր՝ թափոնների կառավարման կամ հեռացման խնդիրներ	Օր՝ Վերամշակման ենթակառուցվածքների զարգացում
4	...		

50. Մեղմման միջոցառումներն ըստ բնույթի կարելի է դասակարգել հետևյալ կերպ.

- 1) փոփոխություններ մշակվող հիմնադրույթային փաստաթղթում՝ այդ թվում նոր/փոփոխված նպատակներ և առաջնահերթություններ,
- 2) հիմնադրույթային փաստաթղթի շրջանակներում նախատեսված լրացուցիչ միջոցառումներ կամ վերաձևակերպված միջոցառումներ՝ այդ թվում տարածքի, տեխնոլոգիաների, իրականացման փուլերի հաջորդականության այլընտրանքային տարբերակներ,
- 3) իրականացման պայմանների փոփոխություն,
- 4) առաջարկություններ բնապահպանական և սոցիալական գնահատման կազմի և բովանդակության վերաբերյալ,
- 5) մոնիթորինգի կազմակերպման և իրականացման պահանջներ:

8. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄ (ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ)

51. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկման (մոնիթորինգի) ծրագիրը՝ հիմնադրությային փաստաթղթի դրույթների գործողության կամ նախատեսվող գործունեության՝ նախագծային փաստաթղթին համապատասխան իրականացման ընթացքում և դրանից հետո շրջակա միջավայրի վրա ներգործության դիտարկմանը, հետնախագծային վերլուծությանը, պետական փորձաքննական եզրակացության և Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով կամ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված պահանջների կատարմանը կամ արտադրական հսկմանը (ինքնահսկմանը) ուղղված գործողությունների ամբողջությունն է:

52. Նախաձեռնողն իր լիազորությունների շրջանակում հիմնադրությային փաստաթղթի դրույթների գործողության ընթացքում և դրանից հետո իրականացնում է օրենքով նախատեսված շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկում (մոնիթորինգ) հիմնադրությային փաստաթղթի դրույթների գործողության և դրա հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունների վերաբերյալ:

53. Մշտադիտարկման արդյունքների և հիմնադրությային փաստաթղթի, ՌԷԳ հաշվետվության տվյալների համեմատական վերլուծության արդյունքում նախաձեռնողի կողմից կազմվում է հետնախագծային վերլուծության ծրագիր:

54. Յուրաքանչյուր տարվա մինչև մարտի առաջին տասնօրյակը մշտադիտարկման (մոնիթորինգի) և հետնախագծային վերլուծության արդյունքները հրապարակվում են նախաձեռնողի կայքում (առկայության դեպքում) կամ տրամադրվում են լիազոր մարմնին՝ վերջինիս կայքում տեղադրելու նպատակով:

55. Մոնիթորինգի արդյունքում բացահայտված շրջակա միջավայրի, այդ թվում՝ մարդու առողջության վրա չնախատեսված ազդեցություններ ի հայտ գալու դեպքում նախաձեռնողը նախատեսում և իրականացնում է շրջակա միջավայրի պահպանությանն ուղղված լրացուցիչ միջոցառումներ՝ սահմանելով իրականացման ժամկետներ: Միջոցառումները հրապարակվում են նախաձեռնողի կայքում (առկայության դեպքում) կամ տրամադրվում են լիազոր մարմնին՝ վերջինիս կայքում տեղադրելու նպատակով:

ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԳՂԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

1. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման ուղեցույցը (այսուհետ՝ Ուղեցույց) սահմանում է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման (այսուհետ՝ ՇՄԱԳ) գործընթացը, այդ թվում՝ ընթացակարգը, մեթոդները և գործիքակազմը:

2. Ուղեցույցը ներառում է «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) և դրանից բխող ենթաօրենսդրական ակտերի դրույթները, սակայն չի արտացոլում ամբողջ օրենսդրությունը, որի առանձին նորմեր կարող են պարտադիր լինել՝ նախատեսվող գործունեության ոլորտային նկարագրից կախված:

3. Ուղեցույցում օգտագործվող հասկացությունները նույնական են Օրենքում օգտագործվող հասկացությունների հետ:

4. ՇՄԱԳ-ը նախաձեռնողի կողմից նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության ուսումնասիրության գործընթացն է, ինչի միջոցով բացահայտվում, վերլուծվում և գնահատվում են հնարավոր ազդեցությունները բնական և մարդածին բաղադրիչների (մթնոլորտային օդ, կլիմա, ջուր, հող, ընդերք, լանդշաֆտ, կենդանական ու բուսական աշխարհ, այդ թվում՝ անտառներ և անտառային հողեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ կամ բնապահպանական հողեր, բնակավայրերի կանաչ գոտիներ, կառույցներ, բնական օբյեկտներ, պատմության և մշակույթի հուշարձաններ), սոցիալական միջավայրի (ներառյալ՝ մարդու առողջության) վրա և մշակվում են անհրաժեշտ միջոցառումներ, որոնք ուղղված են բացասական ազդեցությունների կանխարգելմանը, նվազեցմանը կամ մեղմմանը:

5. ՇՄԱԳ նպատակն է նախատեսվող գործունեության՝ նախագծային փաստաթղթին և ՇՄԱԳ հաշվետվությանը համապատասխան իրականացման արդյունքում շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունների կանխատեսումը, կանխարգելումը, նվազեցումը կամ բացառումը, ամբողջական, գումարային և գիտականորեն հիմնավորված գնահատումը:

6. ՇՄԱԳ խնդիրներն են.

1) էկոլոգիական անվտանգության պահանջների և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության սահմանափակումների հիման վրա կայուն զարգացման ապահովումը,

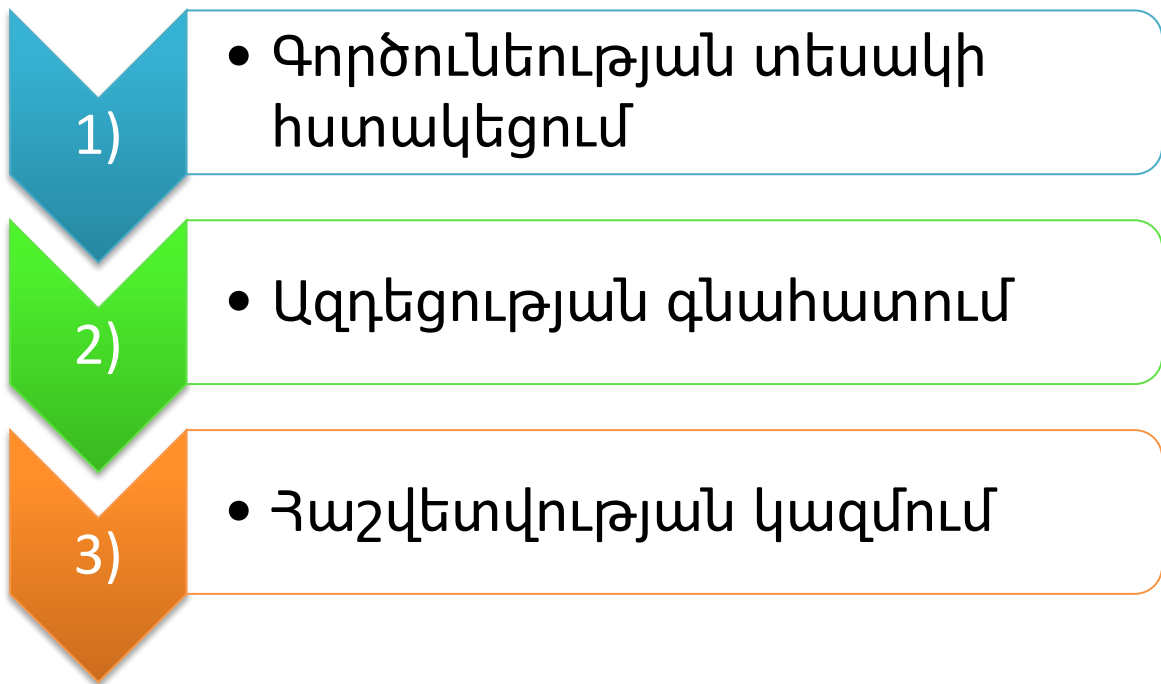
2) նախատեսվող գործունեության դրական ազդեցությունների պահպանման, վնասակար ազդեցությունների ու դրանց հետևանքների կանխարգելման, նվազեցման կամ բացառման ապահովումը,

3) արտակարգ իրավիճակների դեպքում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության հնարավոր ռիսկերի գնահատումը:

2. ՇՄԱԳ գործընթացը

7. ՇՄԱԳ-ն իրականացնում է նախաձեռնողը՝ համապատասխան լիցենզիա ունենալու դեպքում կամ համապատասխան լիցենզիա ունեցող անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ իրավաբանական անձի միջոցով:

8. ՇՄԱԳ փուլում իրականացվում են հետևյալ գործողությունները.

3. ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԻ ՀՄԱԿԵՑՈՒՄ

9. Գործունեության տեսակի հստակեցումն իրականացվում է ՇՄԱԳ գործընթացի նախապատրաստական փուլում, երբ որոշվում է՝ արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունը ենթակա է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության, թե՞ ոչ:

10. Գնահատման ենթակա են Օրենքի 12-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ, 6-9-րդ մասերով սահմանված նախատեսվող գործունեության տեսակները: Գնահատման և փորձաքննության ենթակա նախատեսվող գործունեության տեսակներն ըստ բնագավառների դասակարգվում են երկու կատեգորիայի՝ Ա, Բ՝ ըստ շրջակա միջավայրի վրա նվազող ազդեցության աստիճանի:

11. Գործունեության տեսակի հստակեցման փուլում, Օրենքով սահմանված նախատեսվող գործունեության տեսակ հանդիսանալու դեպքում, իրականացվում է նաև գործունեության տեսակի բնութագրում, որպեսզի հաստատվի ՇՄԱԳ անհրաժեշտությունը և կազմվի նախնական էլակետային հիմք՝ ՇՄԱԳ գործընթացի հաջորդ փուլն արդյունավետ հենքի վրա իրականացնելու նպատակով:

12. Այս փուլում, որպես մեթոդաբանություն, առաջարկվում է կազմել հարցաթերթիկ և պատասխանել Աղյուսակ N1-ում ներկայացված հարցերին՝ այո, ոչ կամ չգիտեմ: Նախաձեռնողը կարող է մշակել հարցաթերթիկ կամ օգտագործել Աղյուսակ N1-ի օրինակելի տարբերակը.

Աղյուսակ N1. Նախատեսվող գործունեության բնութագրման հարցաթերթիկ

#	Հարցեր նախատեսվող գործունեության տեսակի վերաբերյալ	Այո / Ոչ / Չգիտեմ Համառոտ նկարագրություն	Սա էական ազդեցություն կունենա՞ Այո / Ոչ / Չգիտեմ
Նախատեսվող գործունեության տեսակը, հակիրճ նկարագրություն			
1)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունը կարող է հանգեցնել շրջակա միջավայրի առանձին բաղադրիչների, բնական		

	ռեսուրսների, բնական պայմանների հնարավոր փոփոխությունների. բնական պայմանների ինչպիսի՞ կամ ի՞նչ ծավալի փոփոխություններ են հնարավոր		
2)	Նախատեսվող գործունեությունը ենթադրո՞ւմ է տարածքի բնական ռեսուրսների, այդ թվում՝ հողի, ջրի, չվերականգնվող այլ նյութերի օգտագործում		
3)	Նախատեսվող գործունեությունը ներառո՞ւմ է այնպիսի նյութերի օգտագործում, պահպանում, փոխադրում կամ արտադրություն, որոնք կարող են վնասակար լինել մարդու առողջության համար		
4)	Նախատեսվող գործունեությունը ենթադրո՞ւմ է վտանգավոր թափոնների առաջացում, հավաքում, տեղադրում, պահում, օգտահանում կամ վնասագերծում		
5)	Նախատեսվող գործունեության ընթացքում հնարավո՞ր է մթնոլորտային օդն աղտոտող (վնասակար) նյութերի օգտագործում, պահպանում, փոխադրում կամ արտադրություն		
6)	Նախատեսվող գործունեությունը կարո՞ղ է ունենալ ֆիզիկական ազդեցություններ՝ աղմուկ, թրթռումներ (վիբրացիա), իոնացնող և ոչ իոնացնող ճառագայթումներ		
7)	Նախատեսվող գործունեությունը կարո՞ղ է հանգեցնել մակերևութային կամ ստորերկրյա (ստորգետնյա) ջրերի, հողերի		

	աղտոտման		
8)	Նախատեսվող գործունեությունը կարո՞ղ է արտակարգ իրավիճակների, պատահարների, վտանգավոր տարերային երևույթների առաջացման պատճառ դառնալ		
9)	Նախատեսվող գործունեությունը կհանգեցնի՞ շրջակա միջավայրի հետ կապված սոցիալական փոփոխությունների, (այդ թվում՝ ժողովրդագրություն, կենսակերպ, զբաղվածություն)		
10)	Նախատեսվող գործունեությունը կարո՞ղ է ունենալ հետագա շարունակական զարգացում, որը կարող է հանգեցնել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության կամ ունենա կուտակային (կոմուլյատիվ) ազդեցություն		
11)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում կամ անտառային հողերում կամ բնակավայրերի կանաչ գոտիներում կամ պատմամշակութային հուշարձանների սահմաններում կամ բնապահպանական հողերում		
12)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է կարևոր թռչնաբանական (թռչունների բնադրման, ձմեռման կամ հանգստի) տարածքներում կամ դրանց անմիջական հարևանությամբ		

13)	Նախատեսվող գործունեությունը կարող է ազդեցություն ունենալ էկոհամակարգի՝ բույսերի, կենդանիների, սնկերի և միկրոօրգանիզմների համակեցությունների, ինչպես նաև դրանց ոչ կենդանի շրջակա միջավայրի դինամիկ համալիրի վրա		
14)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է ռեկրեացիոն գոտիներում կամ դրանց հարևանությամբ կամ դեպի այդ գոտիները տանող ուղիների վրա:		
15)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունը ենթադրում է տրանսպորտային համակարգի ստեղծում կամ առկա տրանսպորտային համակարգի շահագործում՝ դրա ծանրաբեռնմամբ		
16)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է ազդակիր համայնքի բնակիչների համար տեսանելի վայրում		
17)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է այն տարածքում, որտեղ կամ որի անմիջական հարևանությամբ առկա են ջրային համակարգեր կամ ենթադրում է ջրային համակարգի ստեղծում կամ գործող ջրային համակարգի փոփոխում		
18)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեության ընթացքում նախատեսվում է նշված կոորդինատներով սահմանափակված տարածքից դուրս կամ այլ հողօգտագործողների հողօգտագործում		
19)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն		

	իրականացվելու է խիտ բնակեցված կամ այնպիսի տարածքում, որն արդեն իսկ ենթարկվել է բացասական ազդեցության		
20)	Նախատեսվող գործունեությունը կարո՞ղ է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն ունենալ հետագայում (գործունեության դադարեցումից հետո):		
21)	Արդյո՞ք նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է այն տարածքում, որի անմիջական հարևանությամբ առկա են պետության կողմից հաշվառված և գրանցված օգտակար հանածոների տեղադրվածություններ, լքված/տիրագուրկ հանքավայրեր և արտադրական լցակայաններ, սողանքներ		

13. Օրենքով սահմանված նախատեսվող գործունեության տեսակ հանդիսանալու հարցում չկողմնորոշվելու դեպքում նախաձեռնողը կարող է այդ հարցով դիմել նաև լիազոր մարմնին՝ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը կամ պարզաբանումը ստանալու նպատակով՝ ներկայացնելով նախատեսվող գործունեության ընդհանուր և կարևոր բնութագիրը (վայր, տեսակ, չափեր, հնարավոր ազդեցություն, աշխարհագրական կոորդինատներ (աստիճան, բույս, վայրկյան ձևաչափով) և այլն):

14. Օրենքով սահմանված նախատեսվող գործունեության տեսակ հանդիսանալու, ինչպես նաև նախատեսվող գործունեության բնութագրման հարցաթերթիկի 4-րդ սյունակում առնվազն մեկ «այո» պատասխանի առկայության դեպքում նախաձեռնողը սկսում է հաջորդ գործողությունը՝ ազդեցության գնահատումը:

15. Գնահատումն իրականացվում է՝ հիմք ընդունելով.

- 1) նախատեսվող գործունեության տեսակը,
- 2) նախատեսվող գործունեության չափերը,
- 3) նախատեսվող գործունեության տեղադիրքը,

4) և, դրանցով պայմանավորված, արդեն իսկ առկա և կանխատեսվող, ազդեցությունների հնարավոր գումարային ամբողջական աստիճանը:

16. Գնահատումը և փորձաքննությունը կատարվում են մինչև նախատեսվող գործունեության իրականացումը: Առանց պետական փորձաքննական դրական եզրակացության նախատեսվող գործունեության փաստացի իրականացումը ենթակա է դադարեցման՝ նախատեսվող գործունեությունը փաստացի իրականացրած անձի կողմից նախնական վիճակի վերականգնմամբ:

4. ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ

17. ՇՄԱԳ գործընթացում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումը ներառում է հետևյալ հիմնական փուլերը.

- Հնարավոր ազդեցության գնահատում

18. Շրջակա միջավայրի վրա նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցությունների գնահատման փուլում գնահատվում են Աղյուսակ N2-ի բաղադրիչների ներկա վիճակը և նախատեսվող գործունեության արդյունքում դրանց վրա հնարավոր ազդեցությունները.

Աղյուսակ N2. Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների բնութագրեր

- 1) մթնոլորտային օդի որակական ցուցանիշներ, մթնոլորտն աղտոտող նյութեր, մթնոլորտային օդի աղտոտվածության մակարդակ,
- 2) մակերևութային և ստորերկրյա ջրեր, դրանց որակի դաս, հոսքի ռեժիմ, որակական և քանակական ցուցանիշներ, աղտոտվածության մակարդակ, ջրօգտագործում, ջրահեռացում, ջրային համակարգ կամ դրա առանձին մասեր,
- 3) հող՝ նպատակային նշանակություն, հողատեսք, գործառնական նշանակություն, կարգ, որակ, վիճակ, կազմ, աղտոտվածություն, դեգրադացիա, բերրի շերտի օգտագործում,
- 4) երկրաձևաբանություն, լանջերի թեքություն, երկրաբանական և տեկտոնական կառուցվածք, արտածին երկրաբանական երևույթներ, օգտակար հանածոներ, ընդերքօգտագործում,
- 5) ռելիեֆ, լանդշաֆտ, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ կամ բնապահպանական հողեր, բնակավայրերի կանաչ գոտիներ, կենդանիների միգրացիոն ուղիներ և բնադրավայրեր,
- 6) բուսական ու կենդանական աշխարհ, դրանց տեսակային կազմ, կենդանական աշխարհի օբյեկտների բնակության միջավայրեր, բուսական աշխարհի օբյեկտների աճելավայրեր, բուսական ու կենդանական աշխարհի օբյեկտների օգտագործում, կենդանի վերափոխված օրգանիզմների գործածություն, ինվազիվ՝ օտարածին, բուսական և կենդանական տեսակների, Հայաստանի Հանրապետության կենդանիների Կարմիր գրքում կամ Հայաստանի Հանրապետության բույսերի Կարմիր գրքում գրանցված կենդանիների կամ բույսերի առկայություն,
- 7) անտառներ՝ դրանց գործառնական նշանակություն, անտառների կայուն կառավարում, տեսակային կազմ, բույսեր, վիճակ (կենսունակություն, վնասատուներով վարակվածությունը, տարիքային կազմ),
- 8) պատմության և մշակույթի հուշարձաններ, կառույցներ, գերեզմանոցներ, ենթակառուցվածքներ, տրանսպորտային միջոցներով ճանապարհների ծանրաբեռնվածություն,
- 9) թափոնի կազմ, թափոնի դաս, գործածություն, վտանգավոր հատկություններ, վտանգավորության աստիճան, թափոնի քանակ, ծագում (ըստ տեխնոլոգիական կանոնակարգի),
- 10) ֆիզիկական ազդեցություններ՝ աղմուկ, թրթռումներ (վիբրացիա), իոնացնող և ոչ իոնացնող ճառագայթումներ,
- 11) կլիմայի փոփոխության վրա ազդեցություն ունեցող գործոնների առկայություն, կլիմայի փոփոխության մեղմմանն ու հարմարվողականությանն ուղղված միջոցառումներ,
- 12) ազդեցությունների հետ կապված առողջապահական գործոններ,
- 13) սոցիալական գործոններ, ժողովրդագրական կազմ և բնակչություն,
- 14) արտակարգ իրավիճակների, պատահարների, վտանգավոր տարերային երևույթների առաջացման հավանականություն,

19. Ատոմային էներգիայի անվտանգության տեսակետից կարևոր օբյեկտների գնահատման դեպքում, բացի վերոնշյալից, դիտարկվում են նաև Կառավարության 2024 թվականի մարտի 7-ի «Ատոմային էներգիայի անվտանգության տեսակետից կարևոր օբյեկտների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության գործընթացում դիտարկման ենթակա բնութագրերը հաստատելու մասին» N 326-Ն որոշմամբ հաստատված բնութագրերը:

20. Նախագծի իրականացման հետևանքով փոփոխությունները կանխատեսելու նպատակով հնարավոր ազդեցության գնահատման փուլում իրականացվում է ելակետային տեղեկությունների և տվյալների հավաքագրում շրջակա միջավայրի բաղադրիչների և սոցիալ-տնտեսական միջավայրի վերաբերյալ:

• **Լուծումների այլընտրանքային տարբերակների բացահայտում**

21. Նախագծային փաստաթղթով նախատեսված լուծումների այլընտրանքային տարբերակների բացահայտման փուլում պետք է բացահայտվեն թե՛ այլընտրանքային, թե՛ զրոյական՝ նախատեսվող գործունեություն չիրականացնելու տարբերակները: Այլընտրանքները պետք է ներառեն այլընտրանքային վայրերի, տեղադիրքի, երթուղիների, տեխնոլոգիաների, գործընթացների, հումքի, նախագծային և շինարարական աշխատանքների լուծումների, բնապահպանական և սոցիալական միջոցառումների նկարագրություններ: Պետք է իրականացվի նաև նախատեսվող գործունեության այլընտրանքային տարբերակների էկոլոգատնտեսական վերլուծություն և նախընտրելի տարբերակի ընտրության հիմնավորում՝ բնապահպանական հետևանքների համեմատությամբ:

22. Այլընտրանքային տարբերակների բացահայտման ընթացքում կարող են ձևակերպվել մոտեցումներ՝ համաձայն Աղյուսակ N3-ի.

Աղյուսակ N3. Այլընտրանքային տարբերակների բացահայտման մոտեցումներ

- 1) այլընտրանքային ռազմավարություններ (օրինակ՝ պահանջարկի կառավարում կամ

- կորուստների նվազեցում՝ լրացուցիչ ռեսուրսի օգտագործման փոխարեն),
- 2) այլընտրանքային ուղիներ կամ վայրեր ամբողջ գործունեության կամ դրա մի մասին համար,
 - 3) այլընտրանքային տեխնոլոգիաներ կամ հումք,
 - 4) այլընտրանքային նախագծում կամ կառուցում,
 - 5) այլընտրանքային էկոլոգիական միջոցառումների նախատեսում (օրինակ՝ էկոդուկների կառուցում),
 - 6) այլընտրանքային տարբերակների բացահայտում՝ շահագրգիռ հանրության ներգրավմամբ:

• Կառավարման պլանի մշակում

23. Բնապահպանական կառավարման պլանի՝ ներառյալ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկման ծրագրի մշակման փուլում բացահայտվում և ամրագրվում են մշտադիտարկման ծրագրի դրույթները՝ համաձայն Աղյուսակ N4-ի.

Աղյուսակ N4. Մշտադիտարկման ծրագրի դրույթներ

- 1) շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր դրական ազդեցությունների պահպանման և ուժեղացման, բացասական ազդեցությունների կանխարգելման, բացառման, նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման և շրջակա միջավայրին հասցվող վնասի հատուցման համար նախատեսվող միջոցառումները (շինարարության, շահագործման, փակման, հետփակման փուլերը, ռիսկային և արտակարգ իրավիճակները),
- 2) դրանց ընտրության և արդյունավետության հիմնավորումը,
- 3) իրականացման ժամանակացույցը,
- 4) մշտադիտարկման ցուցիչները,

24. Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը կարող է ներառել ծրագրերը կամ այլ ոլորտային պլաններ՝ համաձայն Աղյուսակ N5-ի.

Աղյուսակ N5. Մշտադիտարկման ծրագրի բովանդակություն

1)	մթնոլորտային օդի որակի կառավարման,
2)	ջրային ռեսուրսների կառավարման,
3)	կենսառեսուրսների կառավարման,
4)	արտակարգ իրավիճակներին արձագանքման,
5)	թափոնների կառավարման,
6)	մշակութային ժառանգության պահպանության միջոցառումների,
7)	անտառապատման:

25. Մշտադիտարկման արդյունքների, նախատեսվող գործունեության նախագծի և ՇՄԱԳ հաշվետվության տվյալների համեմատական վերլուծության արդյունքում նախաձեռնողի կողմից կազմվում է հետնախագծային վերլուծության ծրագիր, որը պետք է ներառի առնվազն տվյալ ժամանակահատվածում իրականացված գործունեության ամփոփ նկարագիրը, արձանագրված ազդեցությունը (ըստ բաղադրիչների, նախագծում, մշտադիտարկման ծրագրում և հաշվետվությունում ներառված տվյալների), ազդեցության հիմնական գործոնները, շեղումները, ձեռնարկված կանխարգելիչ միջոցառումները և շեղումների ու ազդեցությունների մեղմման կամ կանխման ուղղությամբ նախատեսվող միջոցառումները:

• Ազդեցության աստիճանի որոշում

26. Նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության աստիճանի որոշման փուլում որոշվում է նախատեսվող գործունեության հետևանքով շրջակա

միջավայրին հասցվող բացասական ազդեցությունների աստիճանը՝ հաշվի առնելով Աղյուսակ N6-ում ներկայացված չափորոշիչները.

Աղյուսակ N6. ա) Սանիտարապաշտպանական գոտիներ

Շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա ներգործության աղբյուրներ հանդիսացող արդյունաբերական, արտադրական օբյեկտների շենքերի և շինությունների համար՝ կախված հզորությունից, շահագործման պայմաններից, շրջակա միջավայր արտանետվող աղտոտիչների բնույթից և քանակից, առաջացող աղմուկից, թրթռումից և այլ վնասակար ֆիզիկական գործոններից, կլիմայի փոփոխության հետ հարմարվողականության միջոցառումներից, ինչպես նաև հաշվի առնելով շրջակա միջավայրի և մարդկանց առողջության վրա դրանց անբարենպաստ ազդեցությունը նվազեցնելու անհրաժեշտությունը, արդյունաբերական, արտադրական օբյեկտների սանիտարական դասակարգմանը համապատասխան, սահմանվում են սանիտարապաշտպանական գոտիների հետևյալ կողմնորոշիչ չափերը.

Կողմնորոշիչ չափեր	Չափորոշիչ
1000 մ	առաջին (I) դասի արդյունաբերական օբյեկտներ և արտադրություններ
500 մ	երկրորդ (II) դասի արդյունաբերական օբյեկտներ և արտադրություններ
300 մ	երրորդ (III) դասի արդյունաբերական օբյեկտներ և արտադրություններ
100 մ	չորրորդ (IV) դասի արդյունաբերական օբյեկտներ և արտադրություններ
50 մ	հինգերորդ (V) դասի արդյունաբերական օբյեկտներ և արտադրություններ

Աղյուսակ N6. բ) Ազդեցության ժամանակաշրջանի գնահատման չափորոշիչներ

Աստիճանավորում	Չափորոշիչ
Կարճաժամկետ	Սահմանափակ ժամանակահատված, որի տևողությունը

ազդեցություն

չի գերազանցում մեկ սեզոնը (մինչև 3 ամիս):

Օրինակ՝ շինարարության ընթացքում կամ

շահագործումից հանելու ժամանակ:

Միջնաժամկետ ազդեցություն

3 ամսից մինչև 1 տարի

Երկարաժամկետ

1-3 տարի.

ազդեցություն

Սովորաբար ներառում է նախագծված օբյեկտի

կառուցման ողջ ժամանակահատվածը:

Երկարատև կամ մշտական

3-ից 5 կամ ավելի տարիներ.

ազդեցություն

Օրինակ՝ շահագործման աղմուկ կամ ընդհատվող կամ

կրկնվող գործողություններ, հիմնականում վերաբերում է

այն ժամանակաշրջանին, երբ ձեռք է բերվել նախագծային

հզորությունը:

Աղյուսակ N6. գ) Ազդեցության ինտենսիվության գնահատման չափորոշիչներ

Աստիճանավորում

Չափորոշիչ

Աննշան ազդեցություն

Բնական միջավայրի փոփոխությունները չեն

գերազանցում բնական միջավայրի

վերականգնողականության սահմանները:

Թույլ ազդեցություն

Բնական միջավայրի փոփոխությունները գերազանցում

են բնական միջավայրի վերականգնողականության

սահմանները, սակայն բնական միջավայրը

ինքնավերականգնվում է:

Չափավոր ազդեցություն

Բնական միջավայրի փոփոխությունները գերազանցում

են բնական միջավայրի վերականգնողականության

սահմանները, խախտվում են բնական միջավայրի

առանձին բաղադրիչներ, սակայն բնական միջավայրը

պահպանում է ինքնավերականգնման կարողությունը:

Ուժեղ ազդեցություն

Բնական միջավայրի փոփոխությունները հանգեցնում են

*բնական միջավայրի կամ էկոհամակարգերի
բաղադրիչների զգալի կորուստների: Բնական միջավայրի
առանձին բաղադրիչները կորցնում են
ինքնավերականգնման կարողությունը:*

27. Ազդեցության աստիճանը հաշվի է առնվում՝ հիմք ընդունելով ազդեցության ենթակա տարածքի՝ Աղյուսակ N7-ում նկարագրված բնորոշիչները.

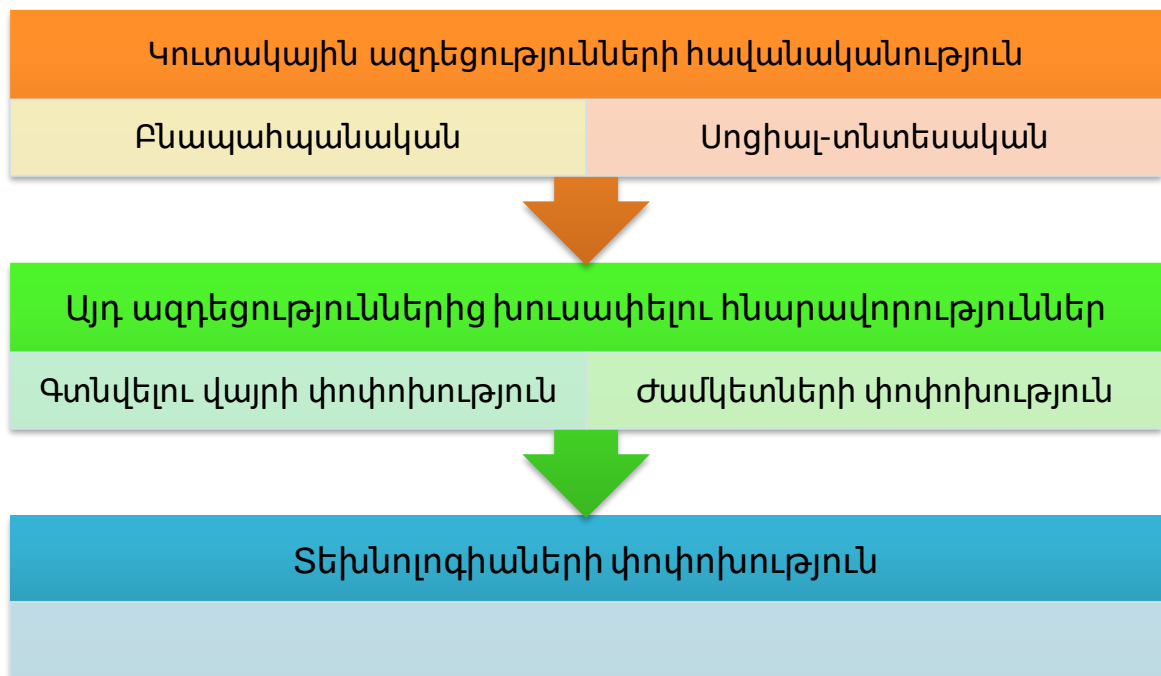
Աղյուսակ N7. Ազդեցության աստիճանի հիմքեր

1)	աշխարհագրական դիրքը,
2)	բնակչության թիվը,
3)	ազդեցության հավանականությունը,
4)	բարդությունը,
5)	աստիճանը,
6)	տևողությունը,
7)	հաճախականությունը
8)	և արդեն իսկ առկա և կանխատեսվող ազդեցությունների հնարավոր գումարային ամբողջական աստիճանը:

28. Նախատեսվող գործունեության հետևանքով շրջակա միջավայրին հասցվող բացասական ազդեցությունների աստիճանը որոշելիս, ինչպես նաև ՇՄԱԳ գործընթացի շրջանակներում պարտադիր է առաջնորդվել օրենսդրական այն կարգավորումներով (այդ թվում՝ սանիտարապաշտպանական գոտիներ (օրինակ՝ ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2024 թվականի փետրվարի 1-ի «ՀՀՇՆ 31-04.01-2024 «Արտադրական և հասարակական նշանակության շենքերի ու շինությունների սանիտարապաշտպանական գոտիներ և սանիտարական դասակարգում» Հայաստանի Հանրապետության շինարարական նորմերը հաստատելու և Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2022 թվականի հունիսի 14-ի N 11-Ն հրամանում փոփոխություն կատարելու մասին» N 06-Ն հրաման), շինարարական և ոլորտային այլ նորմեր), որոնք ուղղակիորեն սահմանում են գործունեության առանձնահատկություններից բխող և ընդհանուր պահանջները:

• **Գումարային ազդեցության գնահատում**

29. Նախատեսվող գործունեության տարածքում այլ գործունեությունների իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա գումարային ազդեցության գնահատումն իրականացվում է՝ բացառելով կետային գնահատումը: Այդ փուլում բացահայտվում են բնապահպանական և սոցիալ-տնտեսական առանձին գործոնների կուտակային (կոմուլյատիվ) ազդեցությունների հավանականությունը և դիտարկվում են կուտակային ազդեցություններից խուսափելու հնարավորությունները, այդ թվում՝ գտնվելու վայրի, ժամկետների և տեխնոլոգիաների փոփոխությունները:

30. ՇՄԱԳ գործընթացում նախաձեռնողը խորհրդակցում է լիազոր մարմնի, պետական մարմինների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների (ազդակիր համայնքների ղեկավարների), շահագրգիռ հանրության հետ՝ հետևյալ սկզբունքներով.

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	
Լիազոր մարմնի հետ	ՇՄԱԳ գործընթացում նախաձեռնողը կարող

	է նախնական խորհրդակցություն անցկացնել լիազոր մարմնի հետ, ստանալ անհրաժեշտ տեղեկատվություն,
Տեղական ինքնակառավարման մարմնի հետ (ազդակիր համայնք)	Հանրության իրազեկման և հանրային լուսմների ծանուցման բովանդակության, հանրային լուսմների ընթացակարգ, ՇՄԱԳ-ի և փորձաքննության գործընթացում շահագրգիռ հանրության կարծիքների, դիտողությունների և առաջարկությունների ներկայացում, տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից նախնական համաձայնության կամ անհամաձայնության տրամադրման ընթացակարգ և ժամկետներ՝ համաձայն ՀՀ կառավարության 2014 թվականի նոյեմբերի 19-ի N 1325-Ն որոշման:
Տարածքային կառավարման մարմնի հետ	
Շահագրգիռ հանրության հետ	
	
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՄ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՍՏԱՅՈՒՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ	
	
ԿԱՐԾԻՔԻ, ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՍՏԱՅՈՒՄ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ	

31. Գնահատումն իրականացնելիս պարտադիր հաշվի են առնվում գործընթացի մասնակիցների ներկայացրած առաջարկությունները, դիտողությունները և կարծիքները:

32. ՇՄԱԳ գործընթացի մասնակիցներն են պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինները, ֆիզիկական և իրավաբանական անձինք, ներառյալ ազդակիր համայնքը,

ազդակիր բնակավայրը, շահագրգիռ հանրությունը, որոնք, համաձայն Օրենքի, մասնակցում են գնահատումների կամ փորձաքննության գործընթացին:

33. Շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության գնահատման արդյունքներն առավել ամբողջական և համապարփակ դարձնելու նպատակով նախաձեռնողը կարող է օգտվել շահագրգիռ կողմերի վերլուծության աղյուսակից.

Աղյուսակ N8. Շահագրգիռ կողմերի վերլուծության

#	Շահագրգիռ կողմ	Շահեր և հետաքրքրություններ	Ազդեցություն	Կարևորություն	Ներգրավման ձևաչափ
1.	(խումբ/կառույց/անհատ)	բարձր	մեծ	առաջնային	օրինակ, ակտիվ համագործակցել
2.		բարձր	փոքր	երկրորդային	տեղեկացնել
3.		ցածր	փոքր	առաջնային	խորհրդակցել
4.					

34. Ազդեցության նշանակության գնահատման նպատակով նախաձեռնողը կարող է մշակել նաև հարցաթերթիկներ ու աղյուսակներ կամ օգտագործել հետևյալ օրինակելի տարբերակները.

Աղյուսակ N9. Ազդեցությունների նշանակության գնահատման հարցաթերթիկ

	Այո	Ոչ
1) Արդյո՞ք կա վտանգ, որ բնապահպանական չափանիշները կխախտվեն.		
2) Արդյո՞ք շատ մարդիկ կամ հասարակական կազմակերպություններ կտուժեն.		
3) Արդյո՞ք այլ բաղադրիչներ կտուժեն.		
4) Արդյո՞ք կտուժեն արժեքավոր ռեսուրսները.		
5) Արդյո՞ք կտուժեն բնության հատուկ պահպանվող տարածքները.		
6) Արդյո՞ք ազդեցությունից խուսափելը, ազդեցությունը նվազեցնելը,		

- վերականգնելը կամ փոխհատուցելը բարդ կլինի.
- 7) Արդյո՞ք կփոխվեն էկոլոգիական պայմանները.
- 8) Նոր առանձնահատկությունները համապատասխանո՞ւմ են առկա միջավայրին.
- 9) Արդյո՞ք ազդեցությունը տվյալ տարածքի համար էական կլինի.
- 10) Արդյո՞ք ազդեցությունը մեծ տարածք կընդգրկի.
- 11) Կա արդյո՞ք անդրսահմանային ազդեցության ռիսկ.
- 12) Արդյո՞ք ազդեցությունը երկարատև կլինի.
- 13) Ազդեցությունը մշտակա՞ն կլինի, թե՞ ժամանակավոր.
- 14) Ազդեցությունը շարունակակա՞ն կլինի, թե՞ ընդհատվող.
- 15) Եթե ընդհատվող կլինի, ապա ի՞նչ հաճախականություն կունենա.
- 16) Արդյո՞ք ազդեցությունն անդառնալի հետևանքներ կունենա:

Աղյուսակ N10. Ազդեցության նշանակության գնահատում

Ազդեցության մեծությունը	Շրջակա միջավայրի զգայունությունը		
	Բարձր	Միջին	Ցածր
Մեծ	Բարձր	Բարձր	Չափավոր
Չափավոր	Բարձր	Չափավոր	Փոքր
Փոքր	Չափավոր	Փոքր	Աննշան

Շրջակա միջավայրի զգայունության սանդղակի օրինակ

Բարձր	Բարձր զգայունություն, հաճախակիություն, ազգային մասշտաբ, փոխարինման սահմանափակ հնարավորություն: Շրջակա միջավայրը չունի հանդուրժողականություն առաջարկվող փոփոխության նկատմամբ
Միջին	Միջին նշանակություն և հաճախակիություն, ազգային մասշտաբ և փոխարինման սահմանափակ հնարավորություն: Շրջակա միջավայրը որոշակի հանդուրժողականություն ունի առաջարկվող փոփոխության

	նկատմամբ
Ցածր	Ցածր կամ միջին նշանակություն և հազվադեպություն, տեղական մասշտաբ: Շրջակա միջավայրը հանդուրժող է առաջարկվածի նկատմամբ

Ազդեցության մեծության սանդղակի օրինակ

Մեծ	Ռեսուրսի կամ դրա որակի կամ ամբողջականության կորուստ զգալի տարածքում, հիմնական բնութագրերի, հատկանիշների կամ տարրերի լուրջ փոփոխություն, ազդեցությունը՝ ավելի քան 2 տարի
Չափավոր	Ռեսուրսների կորուստ, բայց ոչ զգալի տարածքի ամբողջականության վրա բացասական ազդեցություն, հիմնական բնութագրերի, հատկանիշների կամ տարրերի մասնակի փոփոխություն (վնաս, կորուստ), ազդեցությունը՝ 6 ամսից մինչև 2 տարի
Փոքր	Հատկանիշների, որակի կամ տարրերի որոշակի փոփոխություն, հիմնական բնութագրերից կամ առանձնահատկություններից մեկի կամ մի քանիսի աննշան կորուստ կամ փոփոխություն

Աղյուսակ N11. Ազդեցության գնահատման հարցաթերթիկ				
#	Հարցեր հնարավոր ազդեցության վերաբերյալ	Այո / Ոչ / ?	Ծրագրի ո՞ր հատկանիշները կարող են ազդել շրջակա միջավայրի վրա	Էական ազդեցություն հավանական է, ինչո՞ւ
Ա. Արդյո՞ք Ծրագրի կառուցումը, շահագործումը կներառի գործողություններ, որոնք կառաջացնեն ֆիզիկական տեղանքի փոփոխություններ (տեղագրություն, հողօգտագործում, ջրային մարմինների փոփոխություններ և այլն):				
1)	Մշտական կամ ժամանակավոր փոփոխություն (հողօգտագործում, լանդշաֆտ, հողածածկ կամ տեղագրությունը, ներառյալ ինտենսիվության աճ). Տեսանելի ազդեցություն.			
2)	Նախաշինարարական հետազոտություններ.			
3)	Շինարարական աշխատանքներ.			
4)	Քանդման աշխատանքներ.			
5)	Ժամանակավոր տարածքներ շինարարության համար. ժամանակավոր կացարաններ.			
6)	Ստորգետնյա աշխատանքներ.			
7)	Մելիորացիոն աշխատանքներ.			
8)	Արտադրական գործընթացներ.			
9)	Ապրանքների կամ նյութերի պահեստավորում.			
10)	Թափոնների հեռացման գործողություններ.			
11)	Նոր ենթակառուցվածքներ.			
12)	Նոր կամ փոփոխված			

	էլեկտրահաղորդման գծեր կամ խողովակներ.			
13)	Ջրային հոսքեր, ջրատարներ.			
14)	Ջրառ, ջրօգտագործում.			
15)	Տարածքին ոչ բնորոշ տեսակների, այդ թվում նաև ինվազիվ՝ օտարածին տեսակների ներմուծում.			
16)	Տարածքին բնորոշ տեսակների կորուստ կամ քանակական փոփոխություն.			
17)	Կենսաբազմազանության կորուստ.			
18)	Այլ գործողություններ.			
Բ. Նախատեսվում է բնական ռեսուրսների օգտագործում, այդ թվում՝ չվերականգնվող				
19)	Հողատարածք, գյուղատնտեսական հող.			
20)	Ջուր.			
21)	Հանքանյութեր.			
22)	Անտառներ և բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ.			
23)	Էներգիա.			
24)	Այլ ռեսուրսներ.			
Գ. Արդյո՞ք Ծրագիրը կներառի նյութերի օգտագործում, պահեստավորում, տեղափոխում, մշակում կամ արտադրություն, որոնք կարող են վնասակար լինել մարդու առողջության կամ շրջակա միջավայրի համար կամ մտահոգություն առաջացնել				
25)				
26)				
Դ. Արդյո՞ք Ծրագիրը կառաջացնի կոշտ թափոններ շինարարության կամ շահագործման կամ շահագործումից հանելու ընթացքում:				
27)				
28)				
Ե. Արդյո՞ք Ծրագիրն աղտոտող նյութեր կամ որևէ վտանգավոր, թունավոր կամ վնասակար նյութեր կարձակի օդ				
29)				

30)				
Զ. Ծրագիրը կառաջացնի ադմուկ կամ թրթռում կամ լույսի, ջերմային էներգիայի կամ էլեկտրամագնիսական ճառագայթում				
31)				
32)				
Է. Արդյո՞ք Ծրագիրը կհանգեցնի հողի կամ ջրի աղտոտման ռիսկերի				
33)				
34)				
Ը. Արդյո՞ք Ծրագրի շինարարության կամ շահագործման ընթացքում վթարների վտանգ կառաջանա, որը կարող է ազդել մարդկանց առողջության կամ շրջակա միջավայրի վրա				
35)				
36)				
Թ. Արդյո՞ք Ծրագիրը կհանգեցնի սոցիալական փոփոխությունների/ազդեցությունների բնակչության վրա, օրինակ՝ ժողովրդագրության, ավանդական ապրելակերպ, զբաղվածություն՝				
37)				
38)				
Ժ. Կա՞ն արդյոք այլ գործոններ, որոնք պետք է հաշվի առնել, որը կարող է հանգեցնել շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունների կամ կուտակային ազդեցությունների				
39)				
40)				

5. ՇՄԱԳ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄՈՒՄԸ

35. Գնահատման արդյունքում նախաձեռնողը կազմում է հաշվետվություն և ներկայացնում փորձաքննության:

36. ՇՄԱԳ հաշվետվությունը համապատասխան լիցենզիա ունեցող անհատ ձեռնարկատիրոջ կամ իրավաբանական անձի մշակած ՇՄԱԳ-ի արդյունքներն ամփոփող փաստաթուղթ է:

37. Ա կատեգորիայի նախատեսվող գործունեության՝ ՇՄԱԳ հաշվետվությանը ներկայացվող պահանջներն են.

Աղյուսակ N12. Ա կատեգորիա

- ✓ 1) նախաձեռնողի անունը (անվանումը) և բնակության (գտնվելու) վայրը,
- ✓ 2) նախատեսվող գործունեության անվանումը՝ Օրենքի 12-րդ հոդվածին համապատասխան,
- ✓ 3) հաշվետվության ամփոփ բովանդակությունը, որը ներառում է տեղեկատվություն նախաձեռնողի մասին, նախատեսվող գործունեության ոչ տեխնիկական նկարագիրը, իրականացման վայրը, շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունների և դրանց մեղմմանն ուղղված միջոցառումների հանրամատչելի, համառոտ նկարագիրը, որոնք պետք է բխեն նախագծային փաստաթղթից:

Փաստաթուղթը կարող է բաղկացած լինել 8-10 էջից: Այն պետք է ներկայացվի հանրամատչելի և օբյեկտիվ, հեշտ ընկալելի լինի հանրության լայն շրջանակների կողմից և տա ընդհանուր պատկերացում գնահատման ժամանակ կիրառված մոտեցումների վերաբերյալ: Փաստաթղթում պետք է ներկայացվեն գործունեության համար տրամադրված հիմնական թույլտվությունները/կարծիքները, որոշմանն առնչվող այլ տեղեկատվություններ, որպեսզի հանրությունը և ոչ մասնագիտացված կառույցները կարողանան հստակ պատկերացնել՝ ինչ գործունեություն է իրականացվում, ինչ թույլտվություններ են տրամադրվել, ինչ հնարավոր ազդեցություններ են կանխատեսվում շրջակա միջավայրի բոլոր բաղադրիչների, ներառյալ՝ մարդու առողջության վրա, և դրանց մեղմմանն ուղղված ինչպիսի միջոցառումներ են նախատեսված: Հիմնական ուշադրությունը պետք է դարձվի

առավել կարևոր հարցերին և գործունեության հետևանքով առաջացող բնապահպանական խնդիրներին,

- ✓ 4) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության տարածքի, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի, բնական պայմանների, ռեսուրսների նկարագիրը, ինչպես նաև դրանց օգտագործման նպատակը, ենթակառուցվածքները, ազդակիր համայնքը, ազդակիր բնակավայրը և դրանց տեղադիրքն արտացոլող իրավասու մարմնի տրամադրած տարածական պլանավորման փաստաթղթերը, իրադրության սխեման կամ քարտեզը՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով:

Այս պահանջի ապահովման համար հաշվետվությունում անհրաժեշտ է ներկայացնել.

ա. նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով հնարավոր ազդեցության ենթակա ազդակիր համայնքը կամ համայնքները, դրանցում ներառված բնակավայրը կամ բնակավայրերը (Երևան քաղաքի դեպքում՝ վարչական շրջան), սոցիալական միջավայրը,

բ. գործունեության ենթակա տարածքի նկարագիրը, ինչը պետք է ներառի գտնվելու վայրը, հողամասի/տարածքի առկա վիճակը, ծանրաբեռնվածությունն այլ թույլտվություններով, օբյեկտներով, շենք-շինություններով, տարածքում ծառափուտային բուսականությունը, մակերևութային և ստորերկրյա ջրերի առկայությունը կամ բացակայությունը,

գ. տարածքի, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի բաղադրիչներից յուրաքանչյուրի նկարագիրը՝ ելնելով Օրենքի 7-րդ հոդվածով սահմանված շրջակա միջավայրի օբյեկտներից և բնութագրերից, ներառելով շրջակա միջավայրի բաղադրիչների ելակետային/առկա վիճակի վերաբերյալ տեղեկատվությունը, աղտոտող աղբյուրները, ֆոնային աղտոտվածությունը, ներառյալ՝ բնական ճառագայթային ֆոնը, բնակելի գոտում աղմուկի, թրթռման օդային ավազանի ֆոնային մակարդակները: Պաշտոնական կայք էջում ֆոնային կոնցենտրացիայի բացակայության դեպքում անհրաժեշտ է իրականացնել հսկիչ չափումներ օդում և հողում՝ աղտոտիչների պարունակության վերաբերյալ,

դ. ռելիեֆը, երկրաձևաբանությունը, կլիման, մթնոլորտային օդը, մակերևութային և ստորերկրյա ջրային ռեսուրսները, հողերը, կենսաբազմազանությունը /բուսական և կենդանական աշխարհ, սնկեր/ բնապահպանական հողերը, բնակավայրերի կանաչ գոտիները, վտանգված էկոհամակարգերը, բնության հատուկ պահպանվող տարածքները, բնական օբյեկտները, անտառային ռեսուրսները, բնության հուշարձանները, պատմամշակութային հուշարձանները՝ գործունեության ենթակա տարածքի հետ դրանց առնչության վերաբերյալ,

ե. գործունեության իրականացման ընթացքում բնական ռեսուրսների, դրանց օգտագործման նպատակների, պայմանների, քանակների և ծավալների վերաբերյալ տեղեկատվություն,

զ. տարածքի աշխարհագրական կոորդինատները, տեղամասի ծայրակետային կոորդինատները՝ ներկայացված WGS-84 (ARMREF 02) կոորդինատային համակարգով /հողօգտագործման վկայականի բացակայության դեպքում/,

է. իրադրության սխեմա-քարտեզ՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով /2 կմ շառավղով/ որտեղ կարտացոլվեն գործունեության համար նախատեսված տարածքը մոտակա բնակավայրերը, հարևանությամբ առկա օբյեկտները, շենք-շինությունները, ենթակառուցվածքները, մոտակա ջրային ռեսուրսները կամ ջրային օբյեկտները, դրանց տեղադիրքերը և գտնվելու հեռավորությունները գործունեության ենթակա տարածքից և որը կներառի պայմանական նշանների, մասշտաբի և այլ մեկնաբանությունների մասին լիարժեք տեղեկատվություն,

- ✓ 5) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության նկարագիրը և նպատակը, արտադրական հզորությունները, ֆիզիկական, տեխնիկական և տեխնոլոգիական բնութագրերը, պահանջվող բնական ռեսուրսների, օգտագործվող հումքի ու նյութերի, արտանետումների, արտահոսքերի, թափոնների և դրանց գործածության, արտադրական լցակույտերի, ֆիզիկական ներգործությունների նկարագրությունը:

Նշված պահանջի ապահովման համար հաշվետվությունում անհրաժեշտ է ներկայացնել.

ա. նախատեսվող գործունեության նկարագիրը և նպատակը, հարակից տարածքներում առկա օբյեկտների և զգայուն ընկալիչների նկարագրությունը և գործունեության ենթակա տարածքից դրանց հեռավորությունը, սանիտարապաշտպանիչ գոտու սահմանները և դրա հիմնավորումը,

բ. արտադրական հզորությունները կամ նախագծային փաստաթղթով նախատեսված աշխատանքների տեսակները և ծավալները, արտադրական գործունեության դեպքում՝ արտադրատեսակների տարեկան առավելագույն ծավալները, ֆիզիկաքիմիական բնութագրերը և վտանգավորության ցուցանիշները (թունոնակությունը), արտադրատեսակների առաքման եղանակը և սպառման ոլորտները, հիմնական հումքատեսակների ցանկը և տարեկան առավելագույն ծավալները, հումքատեսակների ներկրման եղանակները և մատակարարման աղբյուրները, ֆիզիկաքիմիական բնութագրերը և վտանգավորության ցուցանիշները (թունոնակությունը),

գ. նախատեսվող գործունեության տեխնիկական և տեխնոլոգիական նկարագիրը, որը պետք է ներառի գործունեության իրականացման մեթոդները, եղանակները, տեխնոլոգիական գործընթացների նկարագրությունը, օգտագործվող սարքավորումների և տեխնիկական միջոցների ցանկը, տեխնիկական բնութագրերը և այլն: Եթե գործունեությունը ներառում է տարբեր բաղադրիչներ, անհրաժեշտ է առանձին նկարագրել յուրաքանչյուր բաղադրիչի համապատասխան բնութագիրը: Գործունեության տեսակով պայմանավորված՝ տեխնոլոգիական սխեման, սարքավորումների և արտադրական նշանակության մասնաշենքերի դասավորվածությամբ հատակագիծ-սխեման,

դ. պահանջվող բնական ռեսուրսների, օգտագործվող հումքի ու նյութերի, արտանետումների, արտահոսքերի, թափոնների և դրանց գործածության, արտադրական լցակայանների, ֆիզիկական ներգործությունների նկարագրությունը, ներառյալ.

- նախատեսվող գործունեության համար պահանջվող ջրօգտագործումը և ջրամատակարարման աղբյուրները,
- ջրօգտագործման նպատակները (արտադրական գործունեության դեպքում ջրի օգտագործման հանգույցները և տեսակարար ծավալները),
- արտահոսքերի (այդ թվում՝ արտադրական) առաջացման հանգույցները,
- արտահոսքերի (այդ թվում՝ արտադրական) ծավալները և աղտոտվածության ցուցանիշները,
- արտահոսքերի (այդ թվում՝ արտադրական հանգույցների) մաքրման բնութագրերը, եղանակները, սարքավորումների հզորությունները և մաքրման աստիճանը,
- արտադրական հոսքաջրերի հեռացման վայրը,
- թափոնների (այդ թվում՝ արտադրական) առաջացման հանգույցները և քանակները,
- թափոնների (այդ թվում՝ արտադրական) բնութագրերը և տեսակները,
- տեղեկատվություն թափոնների (այդ թվում՝ արտադրական) վնասագերծման, վերամշակման, պահեստավորման, օգտահանման, տեղափոխման մասին,
- ֆիզիկական ազդեցությունները՝ աղմուկ, թրթռումներ (վիբրացիա), իոնացնող և ոչ իոնացնող ճառագայթումներ,
- վնասակար նյութերի արտանետումների առաջացման աղբյուրները, արտանետվող վնասակար նյութերի որակական և քանակական բնութագրերը, մթնոլորտային օդում միջին օրական և միանվագ առավելագույն սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաները,
- վնասակար նյութերի արտանետումների հետևանքով սպասվող գետնամերձ կոնցենտրացիաների հաշվարկի արդյունքները (գետնամերձ կոնցենտրացիաների հաշվարկը կատարել ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարի

18.02.2020թ. N 64-Լ հրամանով սահմանված համակարգչային ծրագրերից որևէ մեկով),

- սպասվող գետնամերձ կոնցենտրացիաների և բնակավայրերի համար գործող առավելագույն միանվագ սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների (այսուհետ՝ ՄԹԿ) հետ համեմատական վերլուծությունը (քանի որ, համաձայն ՀՀ կառավարության 2024 թվականի հունվարի 4-ի N 32-Ն որոշման պահանջների, միանվագ կարճաժամկետ արտանետումների քանակները հաշվարկվում են վատթարագույն պայմանների համար՝ առավելագույն արտադրողականություն և անբարենպաստ կլիմայական պայմաններ): Պետք է հաշվի առնել նաև տեղանքի ֆոնային աղտոտվածությունը. տվյալ տարածքի համար ֆոնային աղտոտվածության տվյալների բացակայության դեպքում ֆոնային աղտոտվածությունը սահմանվում է տվյալ բնակավայրի բնակչության թվից ելնելով,

- իրավաբանական անձանց և ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվող ֆիզիկական անձանց համար մթնոլորտային արտանետումների հաշվարկների հիմքում ընկած՝ օդի պահանջվող օգտագործման (այսուհետ՝ ՕՊՕ, ինչն անհրաժեշտ է աղտոտող (վնասակար) նյութի արտանետումը մինչև սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների մակարդակը նոսրացնելու համար) ցուցանիշով պայմանավորված հիմնավորումը՝ պարզելու համար մթնոլորտային օդի վրա ազդեցության աստիճանը և արտանետվող նյութերի հաշվառման և նորմավորման ենթակա լինելը,

- եթե նախատեսվող գործունեությունը պարունակելու է բարձր պոտենցիալ ունեցող աղտոտման աղբյուր կամ աղբյուրների խումբ, ապա պետք է առաջնորդվել «Մթնոլորտային օդի պահպանության» մասին օրենքի այն դրույթով, համաձայն որի՝ այն աղբյուրը, որի արտանետումների առավելագույն նախագծային ցուցանիշների հիման վրա հաշվարկված օդի պահանջվող օգտագործումը մեկ տարում գերազանցում է երկու տրիլիոն (2×10^{12}) խորանարդ մետր չափանիշը կամ վայրկյանում գերազանցում է երկու միլիոն խորանարդ մետր չափանիշը, անհրաժեշտ է ապահովել այնպիսի տեխնոլոգիական լուծումներ, որոնք կհամապատասխանեն լավագույն հասանելի տեխնոլոգիաների ցուցանիշներին՝

համաձայն ԵՄ ԼՀՏ հղումային փաստաթղթերի պահանջների (BREFs),

- ✓ 6) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության հնարավոր այլընտրանքային տարբերակների նկարագիրը, ներառյալ նախատեսվող գործունեությունից հրաժարման (զրոյական) տարբերակը:

Նախատեսվող գործունեության համար հաշվետվությունում պետք է դիտարկվեն թե՛ հնարավոր այլընտրանքները, թե՛ զրոյական՝ նախատեսվող գործունեություն չիրականացնելու տարբերակը: Պետք է հակիրճ նկարագրել նախատեսվող գործունեության իրականացման նպատակները, դրանց հասնելու հնարավոր այլընտրանքային տարբերակները, ներառյալ՝ գործունեությունից հրաժարվելը՝ ցանկացածի դեպքում շրջակա միջավայրի վրա ունենալիք ազդեցությունը նկարագրելով փաստաթղթում: Այլընտրանքները պետք է ներառեն այլընտրանքային վայրերի, տեղադիրքի, երթուղիների, կիրառվող տեխնոլոգիաների, արտադրական գործընթացների, հումքի և օգտագործվող ռեսուրսների, թափոնների, նախագծով նախատեսված շինարարական աշխատանքների տեխնոլոգիական լուծումների, բնապահպանական և սոցիալական հնարավոր ազդեցությունների նկարագրություններ: Այլընտրանքներից յուրաքանչյուրի համար պետք է դիտարկվեն հիմնական առավելությունները և թերությունները՝ էկոլոգատնտեսական վերլուծության արդյունքում ընտրելու կամ հիմնավորելու այն տարբերակը, որն առավել բարենպաստ է շրջակա միջավայրի համար:

- ✓ 7) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված շրջակա միջավայրի հնարավոր տնտեսական, բնապահպանական վնասների գնահատումները, հատուցման ձևը և ժամկետը:

Եթե նախագծային փաստաթղթով նախատեսված գործունեության ընթացքում առաջանալու են վնասակար նյութերի արտանետումներ կամ աղտոտված արտահոսքեր, տեղի կունենա հողային ռեսուրսների աղտոտում կամ աղբոտում, ապա նախաձեռնողը պետք է հաշվետվությունում ներառի տնտեսական վնասի գնահատման հաշվարկ և ներկայացնի հատուցման նկարագրությունը: Տնտեսական վնասը հաշվարկվում է համաձայն ՀՀ կառավարության 2015 թվականի մայիսի 27-ի

N 764-Ն որոշման.

ա) Մթնոլորտային օդ

տնտեսական վնասը հաշվարկվում է ըստ ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունվարի 25-ի N 91-Ն որոշման: Տնտեսական վնասի հաշվարկի համար հիմք են հանդիսանում հաշվետվությունում ներկայացված արտանետումների հաշվարկների արդյունքները: Հաշվարկների գործակիցներն ընտրվում են՝ ելնելով շրջակա տարածքների տեսակից, արտանետման աղբյուրների բնույթից (անշարժ, շարժական), ինչպես նաև ցրման հաշվարկի արդյունքներից: Տնտեսական վնասի գումարը չի առաջացնում ֆինանսական պարտավորություն: Վնասի հատուցումը կատարվում է շահագործման ընթացքում արտանետվող նյութերի փաստացի քանակների և յուրաքանչյուր նյութի համար սահմանված դրույքաչափի հիման վրա,

բ) ջրային ռեսուրսներ

ջրային ռեսուրսներին պատճառված վնասը հաշվարկվում է ՀՀ կառավարության 2003 թվականի օգոստոսի 14-ի N 1110-Ն որոշման համաձայն: Այդ նպատակով հաշվետվությունում որոշվում են գործունեության ընթացքում առաջացող արտահոսքի ծավալները, դրանց ժամային ցուցանիշները, ինչպես նաև աղտոտիչների պարունակությունը: Հատուցումը նույնպես կատարվում է գործունեության ընթացքում՝ ըստ աղտոտիչների փաստացի քանակների և համապատասխան դրույքաչափերի,

շրջակա միջավայրն ամբողջությամբ և հատկապես մարդու առողջությունը պաշտպանելու համար պետք է բացառել, կանխել կամ նվազեցնել ստորերկրյա ջրերում վնասակար աղտոտիչների վնասակար կոնցենտրացիաները: Ուստի նախատեսվող գործունեությունների պարագայում անհրաժեշտ է դիտարկել՝

- նյութեր կամ իոններ կամ ցուցիչներ, որոնք կարող են առաջանալ ինչպես բնական, այնպես էլ մարդու գործունեության արդյունքում՝ արսեն, կադմիում, կապար, սնդիկ, ամոնիում, քլորիդ, սուլֆատ,

- տեխնածին սինթետիկ նյութեր՝ տրիքլորէթիլեն, տետրաքլորէթիլեն,

- պարամետրեր, որոնք ցույց են տալիս աղերի պարունակություն,

հաղորդունակություն,

- տեղեկատվություն ստորերկրյա ջրային մարմինների քանակի կամ խմբերի մասին, որոնք բնութագրվում են որպես ռիսկային, ինչպես նաև աղտոտող նյութերի և աղտոտման ցուցանիշների մասին, որոնք նպաստում են այս դասակարգմանը, ներառյալ դիտարկված կոնցենտրացիաները/արժեքները.

- տեղեկատվություն ստորերկրյա ջրային մարմիններից յուրաքանչյուրի մասին, որը բնութագրվում է որպես ռիսկային, մասնավորապես մարմինների չափը, ստորերկրյա ջրային մարմինների և հարակից մակերևութային ջրերի և ուղղակիորեն կախված ցամաքային էկոհամակարգերի միջև կապը, և, բնականաբար, արտանետվող նյութերը, ստորերկրյա ջրային մարմիններում բնական ֆոնային մակարդակները.

- ներառել տվյալ ջրավազանային կառավարման պլանով նախատեսված ցուցանիշները:

Իրավիճակային հատակագծերի վրա կարելի է նշել մոնիտորինգի բոլոր կետերը, որտեղ գերազանցված են ստորերկրյա ջրերի որակի ստանդարտները կամ սահմանային արժեքները:

զ) հողային ռեսուրսներ

հողային ռեսուրսներին պատճառված վնասը հաշվարկվում է ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունվարի 25-ի N 92-Ն որոշման համաձայն. հաշվետվությունում որոշվում են խախտված հողերի մակերեսը, բացասական ազդեցության տեսակը (աղտոտում, աղբոտում, դեգրադացիա), որոնց հիման վրա ընտրվում են գործակիցները և հաշվարկվում վնասի գումարը: Հողերին հասցվող վնասի հատուցումը կատարվում է ռեկուլտիվացման եղանակով: Պայմանավորված նախատեսվող գործունեության հետևանքով հասցվող վնասի տեսակով, չափով և վնաս հասցվող տարածքի կարգավիճակով (անտառային հողեր, բնապահպանական հողեր համայնքապատկան հողեր և այլն)՝ հասցվող վնասի հատուցման կարգը կարող է սահմանվել պետական լիազոր մարմնի կազմում գործող մասնագիտական կառույցի կամ տարածքի սեփականատիրոջ հետ համաձայնեցված՝ փոխհատուցման ձևին, փոխհատուցման չափին և փոխհատուցման համար սահմանված կարգին

համապատասխան,

- ✓ 8) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության, ներառյալ այլընտրանքային տարբերակների իրականացման դեպքում շրջակա միջավայրի առանձին բաղադրիչների, բնական ռեսուրսների, պայմանների հնարավոր փոփոխությունների և դրանց ծավալների նկարագրի առանձին, գումարային և ամբողջական գնահատումը:

Այստեղ պետք է դիտարկվի նախատեսվող գործունեության տարածքում այլ գործունեությունների իրականացման հետևանքով շրջակա միջավայրի վրա գումարային ազդեցության գնահատումը: Այս փուլում բացահայտվում են բնապահպանական և սոցիալ-տնտեսական առանձին գործոնների կուտակային ազդեցությունների հավանականությունը և դիտարկվում են կուտակային ազդեցություններից խուսափելու հնարավորությունները՝ հաշվի առնելով գտնվելու վայրի, ժամկետների և տեխնոլոգիաների փոփոխությունները: Գումարային ազդեցություններն առաջանում են, երբ մեկ գործողության հետևանքները գումարվում են այլ հետևանքներին կամ փոխազդում դրանց հետ որոշակի վայրում, որոշակի ժամանակահատվածում տվյալ տարածքի այլ գործողությունների հետևանքների հետ: Գումարային ազդեցությունների գնահատումն, ըստ էության, չի տարբերվում ուղղակի կամ անուղղակի ազդեցությունների գնահատումից, քանի որ բնապահպանական հետևանքների որոշման համար արվում են նույնատիպ դիտարկումներ, սակայն գումարային ազդեցությունների գնահատումը ենթադրում է հնարավոր հետևանքների ավելի լայն և ծավալուն դիտարկում: Գումարային ազդեցության վերլուծությունում պետք է գնահատվեն.

ա. մեկից ավելի աղբյուրներից ստացվող բնապահպանական և սոցիալական կարճաժամկետ և երկարաժամկետ հետևանքները,

բ. արտադրական գործունեության հնարավոր ազդեցությունը (օրինակ՝ ձուլարանի առկայություն) մարդու և շրջակա բնական միջավայրի վրա,

գ. օդային, ջրային և հողային ռեսուրսների վրա հնարավոր ազդեցությունների աստիճանը, չափը և մեծություններն՝ ըստ աղտոտման առանձին աղբյուրների,

դ. աղտոտման աղբյուրներից աստիճանաբար աճող ազդեցությունները (հավաքական) շրջակա միջավայրի առանձին բաղադրիչների, բնական ռեսուրսների վրա (օդ, ջուր, հող, կենսաբազմազանություն),

ե. աշխարհագրական շրջանը և նախագծի ազդեցության տակ ընկնող բնական ռեսուրսները:

✓ 9) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված սոցիալական հնարավոր ազդեցությունները, ռիսկերը, օգուտները, վերլուծական բնութագրերը.

Նշված պահանջի ապահովման համար հաշվետվությունում անհրաժեշտ է ներկայացնել.

ա. նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով (յուրաքանչյուր փուլի համար) հնարավոր ազդեցության ենթակա ազդակիր համայնքների, դրանցում ներառված բնակավայրերի ելակետային սոցիալ-տնտեսական ցուցանիշներ ընդգրկող բաժին, որում պետք է նկարագրվի, թե ինչպես են որոշվել դիտարկվող տարածքի սահմանները և շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցության շրջանակները՝ սոցիալական միջավայրի համար,

բ. սոցիալ-տնտեսական միջավայրը ներառում է այն բաղադրիչները, որոնց վրա ուղղակի կամ անուղղակի կերպով կարող է ազդել նախատեսվող գործունեության նախագծի իրականացումը: Տվյալ բաժնում պետք է առկա լինի հետևյալ տեղեկատվությունը.

- տեղի բնակչության բաշխվածությունը և բնակելի տարածքները՝ նախատեսվող օբյեկտների տեղադիրքի նկատմամբ,

- ժողովրդագրական նկարագիրը (տարածքի բնակչության թիվը, տարիքային կազմը, թվաքանակի աճը),

- տնտեսական գործունեությունը, զբաղվածությունը, եկամուտները (առկա տնտեսական միջավայրի պատկերն առանց նախագծի իրականացման),

- կենսամակարդակը, բնակելի ֆոնդի որակը և քանակը (կարևոր է հատկապես այն դեպքերում, երբ մարդիկ վերաբնակեցվելու են),

- սանհիտարական պայմանները (մարդկանց առողջություն և կենսապայմաններ),
- տեղի համայնքների զարգացման ծրագրերի առկայությունը և զարգացման միտումները,
- առկա հողօգտագործման տեսակների քարտեզները, կոմունալ ենթակառուցվածքների մատչելիությունը,
- նախատեսվող գործունեության վերաբերյալ հանրության վերաբերմունքը, տեղեկատվություն հանրության ծանուցման, հանրային լսումների վերաբերյալ, ծանուցման հրապարակման պատճենները, ստացված դիտողություններն ու առաջարկությունները, հանրային լսումների արձանագրությունները, ձայնագրությունները կամ, առկայության դեպքում, տեսագրությունները:

Անմիջական ազդեցության տակ ընկնող սոցիալական միջավայրի և սոցիալական գործոնների և ազդակիր բնակավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունների գնահատումը պետք է ներկայացնել նախատեսվող գործունեության կառուցման, շահագործման, փակման փուլերով՝ կարևորելով պահանջվող աշխատուժի ստեղծումը: Սոցիալական հնարավոր ազդեցությունների գնահատման չափորոշիչները փոփոխական են: Բաժնում պետք է նկարագրվեն ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական ազդեցությունները, տնտեսական օգուտների բաշխման և սոցիալական/բնապահպանական ծախսերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման հիմնական հաշվետվությունը չի կարող համարվել ամբողջական և լիարժեք՝ առանց էկոլոգիական և սոցիալական հետևանքների համեմատական վերլուծության՝ իբրև այլընտրանք նախատեսվող գործունեությունից հրաժարման տարբերակի դիտարկմամբ (երբ նախագիծը չի իրականացվելու): Այս դեպքում կարևոր է հասկանալ, թե ինչ օգուտներից համայնքը կարող է զրկվել: Օրինակ, եթե օգտակար հանածոների արդյունահանումը նախատեսվում է իրականացնել անտառային

տարածքում, ինչը համարվել է ոչ նպատակահարմար և որպես այլընտրանք կարող է դիտարկվել տեղական համայնքներին եկամուտ և աշխատատեղեր ապահովող զբոսաշրջային գործունեության ընդլայնումը: Մեկ այլ դեպքում նախագծի իրականացումը /խոշոր հանքարդյունահանման նախագծեր/ կարող են ունենալ ծանր և անգամ մշտական սոցիալական բացասական ազդեցություններ, սակայն ֆիզիկական միջավայրի փոփոխությունները, աշխատողների թվաքանակը, նոր մերձատար ճանապարհների կառուցումը, ծառայությունների պահանջարկի աճը, հողօգտագործման փոփոխությունները, ջրի հասանելիությունը և շրջակա միջավայրի աղտոտումը կարող են մշտական դրական ազդեցություն ունենալ տեղի բնակչության համար: Բաժնում պետք է նշվեն այն աղբյուրները, որոնց հիման վրա իրականացվել է սոցիալական ազդեցության գնահատումը, նշվի՝ հաշվի առնվել է՞ն արդյոք սոցիալական ազդեցության գնահատումը երկարաժամկետ ազդեցությունների (ներառյալ փակման փուլը) համար, հետազոտության ընթացքում կատարվե՞լ են արդյոք հարցումներ, հաշվի առնվե՞լ են արդյոք շահագրգիռ հանրության մտահոգությունները,

✓ 10) մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, գործոնները, ռիսկերը.

մարդու առողջության կառավարման տեսանկյունից՝ հիմնական շեշտադրումը բնապահպանական ռիսկերի պատշաճ կառավարումն է: Հողային, ջրային ռեսուրսների, մթնոլորտային օդի վրա ազդեցությունները, աղմուկի մակարդակի գերազանցումը և այլ գործոններ բխում են մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցություններից: Գնահատման աշխատանքները պետք է ներկայացնել՝ հաշվի առնելով շրջակա միջավայրի ու մարդու առողջության վրա նախատեսվող գործունեության իրականացման արդյունքում հնարավոր վնասակար ազդեցությունների կանխատեսումը, կանխարգելումը, նվազեցումը կամ բացառումը:

Գնահատման աշխատանքներում դիտարկվում են շրջակա միջավայրի, ներառյալ՝ ազդակիր բնակչության առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների բնույթը, ռիսկերը, հավանականությունը, տևողությունը, ծավալը, հնարավոր ազդեցության ենթակա տարածքի չափը, ազդեցության ենթակա բնակչության թվաքանակը, առողջության պահպանման, սանիտարական և հիգիենիկ պայմանները

և այլն (մետաղական հանքավայրերի, քիմիական արդյունաբերական և աստոմակայանի դեպքում՝ դիտարկելով բնակչության առողջության ռիսկերը և հիվանդությունները):

Բնապահպանական և առողջապահական ռիսկերի կառավարման ու մեղմման մեխանիզմները և գործողությունները ներառում են առողջապահական, աշխատողների անվտանգ աշխատանքային պայմանների, օբյեկտների տեխնիկական անվտանգության ապահովումը: Առողջության պահպանության և աշխատանքի անվտանգության ռիսկերի գնահատման մոտեցումները պետք է հաշվետվությունում բնակչության առողջությանը վերաբերող մոտեցումները ներկայացնել ազգային մակարդակներում սահմանված, միջազգային լավագույն փորձին և ստանդարտներին համապատասխան, ինչը հնարավորություն կտա պատշաճ կառավարել ինչպես աշխատակիցների, այնպես էլ ազդակիր համայնքների/բնակավայրերի բնակչության առողջությունն ու անվտանգությունը:

ՇՄԱԳ-ի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկման մոնիթորինգի ծրագրում պետք է ներառել.

1. նախատեսվող գործունեության ազդակիր՝ բնակելի գոտում աղմուկի, թրթռման և օդային ավազանի ֆոնային մակարդակների վերաբերյալ (հաշվարկներ կամ գործիքային չափման արդյունքներ) մշտադիտարկումների իրականացում՝ վերջիններիս մակարդակների հնարավոր փոփոխությունները գործունեության իրականացման արդյունքում կանխատեսելու նպատակով (մշտադիտարկման հետնախագծային վերլուծության համար),

2. նախատեսվող գործունեության շահագործման ընթացքում աշխատատեղերում աղմուկի, թրթռման, ճառագայթման մակարդակների, աշխատանքային գոտում օդում վնասակար նյութերի քանակների վերաբերյալ մշտադիտարկումների իրականացում (հաշվարկներ), ինչպես նաև աշխատողների սանիտարակենցաղային պայմանների վերաբերյալ հսկողություն:

✓ 11) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված հնարավոր արտակարգ իրավիճակների հետևանքով առաջացած ռիսկերի գնահատումը, դրանց կանխարգելմանն ու նվազեցմանն ուղղված միջոցառումները:

Սույն բաժնում նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի և մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների դիտարկման ժամանակ անհրաժեշտ է հաշվի առնել արտակարգ պատահարների և վտանգավոր գործոնների հավանականությունը: Հաշվետվությունում անհրաժեշտ է նկարագրել արտակարգ պատահարների և վթարների կանխարգելման և դրանց արձագանքման միջոցառումները, որոնք ներառում են՝ կանխարգելիչ միջոցառումներ, պատրաստվածություն /ուսուցում/, վթարային և արտակարգ իրավիճակների ժամանակ միջոցառումների պլաններ և գործողությունների ծրագիր:

Հնարավոր ռիսկերից են՝ վտանգավոր արտահոսքերը, հրդեհը կամ պայթյունը, ճանապարհատրանսպորտային պատահարների ռիսկերը. տեխնոլոգիական գործընթացների կամ սարքավորումների խափանման արդյունքում առաջացող ռիսկերը, նախագծի իրագործման վրա բնական աղետների ազդեցության ռիսկերը (երկրաշարժ, ջրհեղեղ, փլուզում և այլն): Հնարավոր ազդեցությունների կանխատեսումներում անհրաժեշտ է ընդգրկել այն հողատարածքը, որը ենթադրաբար կգրադեցվի նախատեսվող գործունեության համար, ինչպես նաև հարակից տարածքները և ցանկացած այլ տարածքներ, որոնք կարող են համարվել նախատեսվող գործունեության հետ կապված աշխատանքների ազդեցության գոտում: Կանխատեսվող ազդեցությունների գնահատման ժամանակ պետք է հիմնավորել տվյալ մեթոդաբանության կիրառումը: Եթե գնահատման ընթացքում բացահայտվել են անորոշություններ, անհրաժեշտ է կանխատեսումներում ներառել զգայունության վերլուծություն և վատագույն տարբերակով՝ դեպքի դիտարկում: Նախատեսվող գործունեության (կամ դրան առնչվող և դրա հետ անուղղակի կապ ունեցող գործունեություն) հնարավոր ազդեցությունների դիտարկման ժամանակ անհրաժեշտ է գնահատել տվյալ ազդեցության հավանականությունը և նշանակալիությունը կամ կարևորությունն՝ օրենսդրական պահանջներին կամ միջազգային չափորոշիչներին համապատասխանության և ազդեցության ենթարկվող մարդկանց, ռեսուրսների կամ այլ կարևորության գործոնների համար: Պետք է համապատասխան շեշտադրում անել նախագծի ամենամեծ վնասակար ազդեցություններին և ավելի պակաս ուշադրության արժանացնել նվազ կարևոր

ազդեցությունները:

Հաշվետվության մեջ նկարագրվող բոլոր ազդեցությունների հնարավոր հետևանքներին, դրանց հավանականությանն անդրադառնալիս պետք է հաշվի առնվեն երկրորդական, ժամանակավոր, կարճաժամկետ, մշտական, երկարաժամկետ, պատահական կամ անուղղակի ազդեցությունների տեսակները: Ընդհանուր առմամբ ազդեցության մեղմացումը կամ վերացումը կարող է պայմանավորված լինել տեխնոլոգիական լուծումներով: Բաժնուժ պետք է նկարագրվեն նշանակալի վնասակար հետևանքներ ունեցող ազդեցությունների նվազեցմանը նպատակաուղղված միջոցառումներ, դրանց արդյունավետությունը, կանխարգելման աստիճանը:

Միջոցառումները պետք է նպատակաուղղված լինեն.

ա. ջրային ռեսուրսների պահպանությանը,

բ. ջրի որակի և քանակի պահպանությանը,

գ. աղմուկի և թրթռման մակարդակի պահպանմանը՝ մշտադիտարկման արդյունքներով,

դ. փտանգավոր նյութերի կառավարմանը,

ե. վայրի բնության պահպանությանը,

զ. մթնոլորտային օդի պահպանությանը:

- ✓ 12) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում կլիմայի հնարավոր փոփոխություններ առաջացնող գործոնները, ներառյալ ջերմոցային գազերի արտանետումները, դրանց բնույթը, ծավալը, ինչպես նաև կլիմայի փոփոխության մեղմմանն ու հարմարվողականությանն ուղղված միջոցառումները.

այս բաժինը պետք է ներառի ջերմոցային գազերի (CO_2 համարժեք) համաշխարհային հաշվեկշռի վրա ազդեցությունների քանակական գնահատականը: Խոշոր արտադրական գործունեությունները (այդ թվում՝ հանքարդյունաբերական ձեռնարկությունները) կարող են ազդել ջերմոցային գազերի (CO_2 համարժեք)

համաշխարհային հաշվեկշռի վրա: Տվյալ ազդեցությունը կարող է դրսևորվել հատված անտառների հետևանքով, օրգանական վառելիքով (հիմնականում դիզելային վառելիք) աշխատող մեքենասարքավորումներից, հանքարդյունահանման համալիրում տարբեր տեխնոլոգիական գործընթացներից (օրինակ՝ հանքաքարի վերամշակմամբ պիրումետալուրգիական եղանակով մետաղի ստացման դեպքում և արտադրական այլ գործունեություններից): Ջերմոցային գազեր առաջանում են ածխաջրածնային վառելիքի օգտագործման (այրում, պիրոլիզ, կրեկինգ), օրգանական նյութերի քայքայման/խմորման, որոշ էլեկտրատեխնիկական արտադրատեսակների արտադրության և օգտագործման, սառնարանային և օդորակման սարքավորումների օգտագործման ընթացքում: Եթե գործունեության ընթացքում առաջանում են ջերմոցային գազեր, անհրաժեշտ է ներկայացնել դրանց կազմը և կատարել արտանետվող քանակների հաշվարկներ: Ջերմոցային գազերի ցանկը, անվանումները և զլոբալ տաքացման ներուժը (Global warming potential (GWP) բերված են Աղյուսակ N12ա-ում:

Աղյուսակ N12ա. Ջերմոցային գազերի ցանկը, անվանումները և զլոբալ տաքացման ներուժը

ՋԳ անվանում	Քիմիական բանաձև	զլոբալ տաքացման ներուժ
Ածխածնի օքսիդ	CO ₂	1
Մեթան	CH ₄	21
Ազոտի ենթօքսիդ	N ₂ O	310
Հիդրոֆտորածխածիններ	HFC-32	650
	HFC-125	2,800
	HFC-134a	1,300
	HFC-152a	140
	HFC-143a	3,800
	HFC-227ea	2,900

ՋԳ քանակների հաշվարկները կատարվում են ըստ Կլիմայի փոփոխության միջկառավարական փորձագետների խմբի (ԿՓՄԽ) ուղեցույցի: Եթե նախատեսվող

գործունեությունը կարող է ոչ ուղղակի ազդեցություն ունենալ կլիմայի վրա՝ զրոքալ տաքացման տեսակետից (օրինակ՝ ճահիճների չորացում, ջրամբարների կառուցում, անտառահատումներ, անտառվերականգնման աշխատանքներ, այլ), անհրաժեշտ է գնահատել դրանց բացասական կամ դրական ազդեցությունը, և բացասական ազդեցության դեպքում՝ մշակել մեղմող միջոցառումներ,

- ✓ 13) հաստատված հիմնադրությային փաստաթղթերին նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության համապատասխանության հիմնավորումները.

այս բաժնում պետք է հղում անել Նախագծման և հաշվետվության համար հիմք հանդիսացող՝ համայնքի զարգացմանն առնչվող պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումներին, սահմանված կարգով հաստատված հիմնադրությային փաստաթղթերի դրույթներին, համապատասխան նախագծային փաստաթղթերին,

- ✓ 14) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված բոլոր հնարավոր տարբերակների վերլուծության արդյունքով ընտրված տարբերակի հիմնավորումը՝ շրջակա միջավայրի պահպանության, տնտեսական, սոցիալական տեսանկյունից,

- ✓ 15) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված բնապահպանական կառավարման պլանը, որում որպես միջոցառում սահմանվում են կանխարգելման կամ մեղմացման միջոցառումների կազմման և պարբերաբար վերանայման պահանջը, մասնավորապես՝ ռիսկային օբյեկտների համար: Բնապահպանական կառավարման պլանում միջոցառումների իրականացման համար սահմանվում են ծախսեր և ժամկետներ,

- ✓ 16) նախատեսվող գործունեության ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը.

նախաձեռնողն իր լիազորությունների շրջանակում իրականացնում է մշտադիտարկում (մոնիթորինգ)՝ համաձայն օրենքով նախատեսված բնապահպանական կառավարման պլանի և մշտադիտարկման ծրագրի: Մշտադիտարկման ծրագիրը նախագծային փաստաթղթին համապատասխան նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում և դրանից հետո շրջակա միջավայրի վրա ներգործության դիտարկմանը, հետնախագծային վերլուծությանը,

Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով կամ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված պահանջների կատարմանը կամ արտադրական հսկմանը (ինքնահսկմանը) ուղղված գործողությունների ամբողջություն է:

Մշտադիտարկման ծրագիրը պետք է մշակվի նախաձեռնողի պարտավորությունների և գոյություն ունեցող պայմանների հիման վրա և պետք է ունենա կանխատեսվող նշանակալի վնասակար ազդեցությունների և դրանց մեղմման նպատակով մշակված միջոցառումների մշտադիտարկման առաջնայնություն: Ծրագրի գործողությունը սկսվում է մինչ նախատեսվող գործունեության մեկնարկը՝ շրջակա միջավայրի վիճակի բնութագրման ֆոնային ցուցանիշների գնահատմամբ:

Մշտադիտարկման արդյունքում բացահայտված շրջակա միջավայրի, այդ թվում՝ մարդու առողջության վրա չնախատեսված ազդեցություններ ի հայտ գալու դեպքում նախաձեռնողը նախատեսում է իրականացնել շրջակա միջավայրի պահպանությանն ուղղված լրացուցիչ միջոցառումներ՝ սահմանելով իրականացման ժամկետներ: Միջոցառումները հրապարակվում են նախաձեռնողի կայքում (առկայության դեպքում) կամ տրամադրվում են Լիազոր մարմնին՝ վերջինիս կայքում տեղադրելու նպատակով:

Յուրաքանչյուր տարի եռամսյակային և տարեկան կտրվածքով մշտադիտարկման և հետնախազմային վերլուծության արդյունքները հրապարակվում են նախաձեռնողի կայքում (առկայության դեպքում) կամ տրամադրվում են Լիազոր մարմնին՝ վերջինիս կայքում տեղադրելու նպատակով: Գործունեության կոնկրետ տեսակների կամ օբյեկտների մշտադիտարկման համար օրենսդրությամբ հաստուկ ընթացակարգեր սահմանված լինելու դեպքում անհրաժեշտ է առաջնորդվել հաստուկ սահմանված ընթացակարգերով,

- ✓ 17) նախատեսվող գործունեության հաշվետվությամբ ներկայացվող տեղեկատվության վերաբերյալ ամփոփ նյութերը, հաշվետվությանը կից ներկայացված քարտեզները՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով, սխեմաները, գրաֆիկները, աղյուսակները՝ նշելով ելակետային տվյալների աղբյուրները,

- ✓ 18) շրջակա միջավայրի վերաբերյալ օգտագործված էլակետային տվյալների աղբյուրները.

հաշվետվությունում համապատասխան փաստաթղթերի տեսքով կամ տեղեկատվության աղբյուրներին հղումներով անհրաժեշտ է ընդգրկել ներկայացված տեղեկատվությունների ու կատարված հաշվարկների հիմքում ընկած տվյալների արժանահավաստությունն ապացուցող նյութեր կամ հղումներ: Համաձայն Օրենքի 30-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի՝ նախաձեռնողը պարտավոր է ապահովել ներկայացվող նյութերի ամբողջականությունը, հավաստիությունը և հիմնավորվածությունը:

- ✓ 19) գնահատման և հաշվետվության կազմման ընթացքում ի հայտ եկած խոչընդոտների, ներառյալ տվյալների բացակայության վերաբերյալ տեղեկությունները,

- ✓ 20) շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները շինարարության, շահագործման և փակման փուլերում.

Ա կատեգորիայի գործունեության տեսակների դեպքում շինարարության շահագործման և փակման փուլերի համար դիտարկվում և գնահատվում են շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները.

ա. ջրային ռեսուրսների որակական և քանակական ցուցանիշների վրա.

բ. մթնոլորտային օդի որակի վրա,

գ. շրջակա միջավայրի և դրա բաղադրիչների վրա կլիմայի փաստացի և կանխատեսվող փոփոխությունը՝ փոփոխությանը հարմարվելու կարողություն և տեխնոլոգիական լուծումների ամբողջություն՝ ուղղված ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատմանը և ջերմոցային գազեր կլանող կարողությունների ստեղծմանը,

դ. հողային ռեսուրսների վրա,

ե. կենսաբազմազանության վրա,

զ. անտառային ռեսուրսների վրա,

- է. սոցիալ-տնտեսական վիճակի վրա՝ օգուտների և վնասների վերլուծություն,
- ը. ազդակիր համայնքների/բնակավայրերի բնակչության առողջության և անվտանգության վրա,
- թ. արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ռիսկերի և խոնացնող ճառագայթման վրա,
- ժ. բացահայտված գումարային ազդեցության դեպքում հնարավոր ազդեցությունները:

38. Բ կատեգորիայի նախատեսվող գործունեության՝ ՇՄԱԳ հաշվետվությանը ներկայացվող պահանջներն են՝

Աղյուսակ N13. Բ կատեգորիա

- ✓ 1) նախաձեռնողի անունը (անվանումը) և բնակչության (գտնվելու) վայրը.
- ✓ 2) նախատեսվող գործունեության անվանումը՝ Օրենքի 12-րդ հոդվածին համապատասխան.
- ✓ 3) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության տարածքի, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի, բնական պայմանների, ռեսուրսների նկարագիրը, ինչպես նաև դրանց օգտագործման նպատակը, ենթակառուցվածքները, ազդակիր համայնքը և դրանց տեղադիրքն արտացոլող իրավասու մարմնի տրամադրած տարածական պլանավորման փաստաթղթերը, իրադրության սխեման կամ քարտեզը՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով.

Նշված պահանջի ապահովման համար հաշվետվությունում անհրաժեշտ է ներկայացնել.

ա. նախատեսվող գործունեության իրականացման հետևանքով հնարավոր ազդեցության ենթակա ազդակիր համայնքները, դրանցում ներառված բնակավայրերը (Երևան քաղաքի դեպքում՝ վարչական շրջան), սոցիալական միջավայրը,

բ. գործունեության ենթակա տարածքի նկարագիրը, ինչը պետք է ներառի գտնվելու վայրը, հողամասի/տարածքի առկա վիճակը, ծանրաբեռնվածությունն այլ թույլտվություններով, օբյեկտներով, շենք-շինություններով, տարածքում ծառափուտային բուսականությունը, մակերևութային և ստորերկրյա ջրերի առկայությունը կամ բացակայությունը,

գ. տարածքի, այդ թվում՝ շրջակա միջավայրի բաղադրիչներից յուրաքանչյուրի նկարագիրը՝ էլնելով Օրենքի 7-րդ հոդվածով սահմանված շրջակա միջավայրի օբյեկտներից և բնութագրերից, ներառելով շրջակա միջավայրի բաղադրիչների էլակետային/առկա վիճակի վերաբերյալ տեղեկատվությունը, աղտոտող աղբյուրները, ֆոնային աղտոտվածությունը, ներառյալ՝ բնական ճառագայթային ֆոնը, բնակելի գոտում աղմուկի, թրթռման օդային ավազանի ֆոնային մակարդակները: Պաշտոնական կայք էջում ֆոնային ֆոնային կոնցենտրացիայի բացակայության դեպքում իրականացնել հսկիչ չափումներ օդում և հողում աղտոտիչների պարունակության վերաբերյալ,

դ. ռելիեֆը, երկրաձևաբանությունը, կլիման, մթնոլորտային օդը, մակերևութային և ստորերկրյա ջրային ռեսուրսները, հողերը, բուսական և կենդանական աշխարհը, բնապահպանական հողերը, բնակավայրերի կանաչ գոտիները, վտանգված էկոհամակարգերը, բնության հատուկ պահպանվող տարածքները, բնական օբյեկտները, անտառային ռեսուրսները, բնության հուշարձանները, պատմամշակութային հուշարձանները՝ գործունեության ենթակա տարածքի հետ դրանց առնչության վերաբերյալ,

ե. գործունեության իրականացման ընթացքում բնական ռեսուրսների, օգտագործման, դրանց օգտագործման նպատակների, պայմանների, քանակների և ծավալների վերաբերյալ տեղեկատվություն,

զ. տարածքի աշխարհագրական կոորդինատները, տեղամասի ծայրակետային կոորդինատները՝ ներկայացված WGS-84 (ARMREF 02) կոորդինատային համակարգով /հողօգտագործման վկայականի բացակայության դեպքում/,

է. իրադրության սխեմա-քարտեզ՝ Հայաստանի Հանրապետությունում գործող

միասնական գեոդեզիական կոորդինատային համակարգով /2 կմ շառավղով/ որտեղ կարտացոլվեն՝ գործունեության համար նախատեսված տարածքը մոտակա բնակավայրերը, հարևանությամբ առկա օբյեկտները, շենք-շինությունները, ենթակառուցվածքները, մոտակա ջրային ռեսուրսները կամ ջրային օբյեկտները, դրանց տեղադիրքերը և գտնվելու հետավորությունները գործունեության ենթակա տարածքից և ներառի պայմանական նշանների, մասշտաբի և այլ մեկնաբանությունների մասին լիարժեք տեղեկատվությունը,

- ✓ 4) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության բնութագիրը շինարարության, շահագործման, փակման և հետփակման փուլերում (արտադրական հզորություններ, օգտագործվող բնական ռեսուրսներ և նյութեր, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ)։

Նշված պահանջի ապահովման համար հաշվետվությունում անհրաժեշտ է ներկայացնել.

ա. նախատեսվող գործունեության նկարագիրը և նպատակը, հարակից տարածքներում առկա օբյեկտների և զգայուն ընկալիչների նկարագրությունը և գործունեության տարածքից դրանց հեռավորությունը, սանիտարապաշտպանիչ գոտու սահմանները,

բ. արտադրական հզորությունները կամ նախագծային փաստաթղթով նախատեսված աշխատանքների տեսակները և ծավալները, արտադրական գործունեության դեպքում՝ արտադրատեսակների տարեկան առավելագույն ծավալները, ֆիզիկաքիմիական բնութագրերը և վտանգավորության ցուցանիշները (թունոնակությունը) արտադրատեսակների առաքման եղանակը և սպառման ոլորտները, հիմնական հումքատեսակների ցանկը և տարեկան առավելագույն ծավալները, հումքատեսակների ներկրման եղանակները և մատակարարման աղբյուրները, ֆիզիկաքիմիական բնութագրերը և վտանգավորության ցուցանիշները (թունոնակությունը),

գ. նախատեսվող գործունեության տեխնիկական և տեխնոլոգիական նկարագիրը, ինչը պետք է ներառի գործունեության իրականացման մեթոդները, եղանակները, տեխնոլոգիական գործընթացների նկարագրությունը, օգտագործվող

սարքավորումների և տեխնիկական միջոցների ցանկը և տեխնիկական բնութագրերը և այլն: Եթե գործունեությունը ներառում է տարբեր բաղադրիչներ, նկարագրել յուրաքանչյուր բաղադրիչի համապատասխան բնութագիրն առանձին: Գործունեության տեսակով պայմանավորված տեխնոլոգիական սխեման, սարքավորումների և արտադրական նշանակության մասնաշենքերի դասավորվածությամբ հասակագիծ-սխեման,

դ. պահանջվող բնական ռեսուրսների, օգտագործվող հումքի ու նյութերի, արտանետումների, արտահոսքերի, թափոնների և դրանց գործածության, արտադրական լցակայանների, ֆիզիկական ներգործությունների նկարագրությունը, ինչը պետք է ներառի.

- նախատեսվող գործունեության համար պահանջվող ջրօգտագործումը և ջրամատակարարման աղբյուրները,
- ջրօգտագործման նպատակները (արտադրական գործունեության դեպքում ջրի օգտագործման հանգույցները և տեսակարար ծավալները),
- արտահոսքեր (այդ թվում՝ արտադրական) առաջացնող հանգույցները,
- արտահոսքերի (այդ թվում՝ արտադրական) ծավալները և աղտոտվածության ցուցանիշները,
- արտահոսքերի (այդ թվում՝ արտադրական հանգույցների) մաքրման բնութագրերը, եղանակները, սարքավորումների հզորությունները և մաքրման աստիճանը,
- արտադրական հոսքաջրերի հեռացման վայրը,
- թափոնների (այդ թվում՝ արտադրական) առաջացման հանգույցները և քանակները,
- թափոնների բնութագրերը և տեսակները (այդ թվում՝ արտադրական),
- տեղեկատվություն թափոնների (այդ թվում՝ արտադրական) վնասագերծման, վերամշակման, պահեստավորման, օգտահանման, տեղափոխման մասին,

- ֆիզիկական ազդեցությունները՝ աղմուկ, թրթռումներ (վիբրացիա), իոնացնող և ոչ իոնացնող ճառագայթումներ,

- վնասակար նյութերի արտանետումների առաջացման աղբյուրները, արտանետվող վնասակար նյութերի որակական և քանակական բնութագրերը, մթնոլորտային օդում միջին օրական և միանվագ առավելագույն սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաները,

- վնասակար նյութերի արտանետումների արդյունքում սպասվող գետնամերձ կոնցենտրացիաների հաշվարկի արդյունքները. գետնամերձ կոնցենտրացիաների հաշվարկը կատարել շրջակա միջավայրի նախարարի 18.02.2020թ. N 64-Լ հրամանով սահմանված համակարգչային ծրագրերից որևէ մեկով,

- սպասվող գետնամերձ կոնցենտրացիաների և բնակավայրերի համար գործող առավելագույն միանվագ սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների (այսուհետ՝ ՄԹԿ) հետ համեմատական վերլուծությունը՝ (քանի որ, համաձայն Կառավարության 2024 թվականի հունվարի 4-ի N 32-Ն որոշման պահանջների, միանվագ կարճաժամկետ արտանետումների քանակները հաշվարկվում են վատթարագույն պայմանների համար՝ առավելագույն արտադրողականություն և անբարենպաստ կլիմայական պայմաններ): Հաշվի առնել նաև տեղանքի ֆոնային աղտոտվածությունը՝ տվյալ տարածքի համար ֆոնային աղտոտվածության տվյալների բացակայության դեպքում ֆոնային աղտոտվածությունը սահմանվում է տվյալ բնակավայրի բնակչության թվից ելնելով,

- իրավաբանական անձանց և ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվող ֆիզիկական անձանց համար մթնոլորտային արտանետումների հաշվարկների հիմքում ընկած՝ օդի պահանջվող օգտագործման (այսուհետ՝ ՕՊՕ, ինչն անհրաժեշտ է աղտոտող (վնասակար) նյութի արտանետումը մինչև սահմանային թույլատրելի կոնցենտրացիաների մակարդակը նոսրացնելու համար) ցուցանիշով պայմանավորված հիմնավորումը՝ մթնոլորտային օդի վրա ազդեցության աստիճանը և արտանետվող նյութերի հաշվառման և նորմավորման ենթակա լինելը պարզելու համար:

Եթե նախատեսվող գործունեությունը պարունակելու է բարձր պոտենցիալ ունեցող աղտոտման աղբյուր կամ աղբյուրների խումբ, ապա պետք է առաջնորդվել «Մթնոլորտային օդի պահպանության» մասին օրենքի այն դրույթով, համաձայն որի՝ այն աղբյուրը, որի արտանետումների առավելագույն նախագծային ցուցանիշների հիման վրա հաշվարկված օդի պահանջվող օգտագործումը մեկ տարում գերազանցում է երկու տրիլիոն (2×10^{12}) խորանարդ մետր չափանիշը կամ վայրկյանում գերազանցում է երկու միլիոն խորանարդ մետր չափանիշը, անհրաժեշտ է ապահովել այնպիսի տեխնոլոգիական լուծումներով, որոնք կհամապատասխանեն լավագույն հասանելի տեխնոլոգիաների ցուցանիշներին՝ համաձայն ԵՄ ԼՀՏ հղումային փաստաթղթերի պահանջների (BREFs),

- ✓ 5) շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները շինարարության, շահագործման և փակման փուլերում.

Ա կատեգորիայի գործունեության տեսակների դեպքում շինարարության շահագործման և փակման փուլերի համար դիտարկվում են շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցությունները.

ա. ջրային ռեսուրսների որակական և քանակական ցուցանիշների վրա,

բ. օդային ավազանի, մթնոլորտային օդի որակի վրա,

գ. շրջակա միջավայրի և դրա բաղադրիչների վրա կլիմայի փաստացի և կանխատեսվող փոփոխությունը՝ փոփոխությանը հարմարվելու կարողություն և տեխնոլոգիական լուծումների ամբողջություն՝ ուղղված ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատմանը և ջերմոցային գազեր կլանող կարողությունների ստեղծմանը,

դ. հողային ռեսուրսների վրա,

ե. կենսաբազմազանության վրա,

զ. անտառային ռեսուրսների վրա,

է. սոցիալ-տնտեսական վիճակի վրա՝ օգուտների և վնասների վերլուծություն,

ը. ազդակիր համայնքների/բնակավայրերի բնակչության առողջության և

անվտանգության վրա,

թ. արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ռիսկերի և խոնացնող ճառագայթման վրա,

ժ. բացահայտված գումարային ազդեցության դեպքում հնարավոր ազդեցությունները:

✓ 6) մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունները, գործոնները, ռիսկերը.

Մարդու առողջության պահպանության տեսանկյունից՝ հիմնական շեշտադրումը բնապահպանական ռիսկերի պատշաճ կառավարումն է: Հողային, ջրային ռեսուրսների, մթնոլորտային օդի վրա ազդեցությունները, ադմոլի մակարդակի գերազանցումը և այլ գործոններ բխում է մարդու առողջության վրա հնարավոր ազդեցություններից: Հաշվետվությունում գնահատման աշխատանքները պետք է ներկայացնել, հաշվի առնելով շրջակա միջավայրի ու մարդու առողջության վրա նախատեսվող գործունեության իրականացման արդյունքում հնարավոր վնասակար ազդեցությունների կանխատեսումը, կանխարգելումը, նվազեցումը կամ բացառումը:

Գնահատման աշխատանքներում դիտարկվում են շրջակա միջավայրի՝ ներառյալ ազդակիր բնակչության առողջության վրա հնարավոր ազդեցությունների բնույթը, ռիսկերը, հավանականությունը, տևողությունը, ծավալը, հնարավոր ազդեցության ենթակա տարածքի չափը, ազդեցության ենթակա բնակչության թվաքանակը, առողջության պահպանման, սանիտարական և հիգիենիկ պայմանները և այլն (մետաղական հանքավայրերի, քիմիական արդյունաբերական և ատոմակայանի դեպքում՝ դիտարկելով բնակչության առողջության ռիսկերը և հիվանդությունները):

Բնապահպանական և առողջապահական ռիսկերի կառավարման ու մեղմման մեխանիզմները և գործողությունները ներառում են առողջապահական, աշխատողների անվտանգ աշխատանքային պայմանների, օբյեկտների տեխնիկական անվտանգության ապահովումը: Առողջության պահպանության և աշխատանքի անվտանգության ռիսկերի գնահատման մոտեցումները պետք է

հաշվետվությունում բնակչության առողջությանը վերաբերող մոտեցումները ներկայացնել ազգային մակարդակներում սահմանված, միջազգային լավագույն փորձին և ստանդարտներին համահունչ, ինչը հնարավորություն կտա պատշաճ կառավարել ինչպես աշխատակիցների, այնպես էլ ազդակիր համայնքների/բնակավայրերի բնակչության առողջությունն ու անվտանգությունը:

ՇՄԱԳ-ի շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության մշտադիտարկման ծրագրում պետք է ներառել.

1) նախատեսվող գործունեության ազդակիր՝ բնակելի գոտում աղմուկի, թրթռման և օդային ավազանի ֆոնային մակարդակների վերաբերյալ (հաշվարկներ կամ գործիքային չափման արդյունքներ) մշտադիտարկումների իրականացում՝ վերջիններիս մակարդակների հնարավոր փոփոխությունները գործունեության իրականացման արդյունքում կանխատեսելու նպատակով (մշտադիտարկման հետնախագծային վերլուծության համար),

2) նախատեսվող գործունեության շահագործման ընթացքում աշխատատեղերում աղմուկի, թրթռման, ճառագայթման մակարդակների, աշխատանքային գոտում օդում վնասակար նյութերի քանակների վերաբերյալ մշտադիտարկումների իրականացում (հաշվարկներ), ինչպես նաև աշխատողների սանիտարակենցաղային պայմանների վերաբերյալ հսկողություն,

✓ 7) նախագծային փաստաթղթով նախատեսված բնապահպանական կառավարման պլանը.

Բնապահպանական կառավարման պլանում որպես միջոցառում պետք է սահմանել կանխարգելման կամ մեղմման միջոցառումների կազմման և պարբերաբար վերանայման պահանջը /մասնավորապես՝ ռիսկային օբյեկտների համար/: Բնապահպանական կառավարման պլանում բնապահպանական միջոցառումների իրականացման համար սահմանվում են ծախսեր և ժամկետներ,

✓ 8) հաստատված հիմնադրույթային փաստաթղթերին նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության համապատասխանության հիմնավորումները.

Այս բաժնում պետք է հղում անել Նախագծման և ՇՄԱԳ հաշվետվության

համար հիմք հանդիսացող՝ համայնքի զարգացմանն առնչվող պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումներին, սահմանված կարգով հաստատված հիմնադրության փաստաթղթերի դրույթներին, համապատասխան նախագծային փաստաթղթերին,

- ✓ 9) նախագծային փաստաթղթով նախատեսվող գործունեության ազդեցության մշտադիտարկման ծրագիրը.

նախաձեռնողն իր լիազորությունների շրջանակում իրականացնում է մշտադիտարկում՝ համաձայն օրենքով նախատեսված բնապահպանական կառավարման պլանի և մշտադիտարկման ծրագրի: Մշտադիտարկման ծրագիրը նախագծային փաստաթղթին համապատասխան նախատեսվող գործունեության իրականացման ընթացքում և դրանից հետո շրջակա միջավայրի վրա ներգործության դիտարկմանը, հետնախագծային վերլուծությանը, Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով կամ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերով սահմանված պահանջների կատարմանը կամ արտադրական հսկմանն (ինքնահսկմանը) ուղղված գործողությունների ամբողջություն է:

Մշտադիտարկման ծրագիրը պետք է մշակվի նախաձեռնողի պարտավորությունների և գոյություն ունեցող պայմանների հիման վրա և պետք է ունենա կանխատեսվող նշանակալի վնասակար ազդեցությունների և դրանց մեղմման նպատակով մշակված միջոցառումների մշտադիտարկման առաջնայնություն: Մշտադիտարկումների ծրագրի գործողությունը սկսվում է մինչ նախատեսվող գործունեության մեկնարկը՝ շրջակա միջավայրի վիճակի բնութագրման ֆոնային ցուցանիշների գնահատմամբ:

Մշտադիտարկման արդյունքում բացահայտված շրջակա միջավայրի, այդ թվում՝ մարդու առողջության վրա չնախատեսված ազդեցություններ ի հայտ գալու դեպքում նախաձեռնողը նախատեսում է իրականացնել շրջակա միջավայրի պահպանությանն ուղղված լրացուցիչ միջոցառումներ՝ սահմանելով իրականացման ժամկետներ: Միջոցառումները հրապարակվում են նախաձեռնողի կայքում (առկայության դեպքում) կամ տրամադրվում են Լիազոր մարմնին՝ վերջինիս կայքում տեղադրելու նպատակով:

Յուրաքանչյուր տարի եռամսյակային և տարեկան կտրվածքով մշտադիտարկման և հետնախազային վերլուծության արդյունքները հրապարակվում են նախաձեռնողի կայքում (առկայության դեպքում) կամ տրամադրվում են Լիազոր մարմնին՝ վերջինիս կայքում տեղադրելու համար: Գործունեության կոնկրետ տեսակների կամ օբյեկտների մշտադիտարկման համար օրենսդրությամբ հատուկ ընթացակարգեր սահմանված լինելու դեպքում անհրաժեշտ է առաջնորդվել հատուկ սահմանված ընթացակարգերով:

39. Բուսական և կենդանական աշխարհի վերաբերյալ ելակետային տեղեկատվությունը պետք է պարունակի նախատեսվող աշխատանքների տարածքում գտնվող վայրի բնության մասին մանրամասները: Բույսերը շրջակա միջավայրի վիճակի մասին վկայող կարևորագույն ցուցանիշներից են, քանի որ արտացոլում են տվյալ տարածքում կենսական պայմանների ընդհանուր վիճակը, ինչպես նաև էկոհամակարգի մյուս բոլոր տեսակների վիճակը: Բույսերի տեսակների հաշվառումը պետք է ընդգրկի դրանց կազմը, խտությունը, տարածումը, կարգավիճակը, բուսական ծածկը և գերակշռող, պահպանվող, օտար, անհետացող և խոցելի տեսակները, ինչպես նաև էկոհամակարգում մարդու գործունեության տեսանելի հետևանքները: Էնդեմիկ և հազվագյուտ բույսերի տեսակներով տարածքները պետք է արժանանան հատուկ ուշադրության: Կենդանիների տեսակների հաշվառումը պետք է ընդգրկի տվյալ տարածքում դրանց բազմազանությունը, տարածումը և խտությունը՝ այդ թվում՝ էնդեմիկ, պահպանվող, անհետացող և վտանգված տեսակների մասին տեղեկատվությունը: ՇՄԱԳ հաշվետվությունում պետք է դիտարկվեն բիոմները, ցուցիչ կենսատեսակները և կենսատեսակների համակեցությունների միջև բնորոշ փոխկապակցվածությունները: Նախագծի առանձնահատկություններից կախված՝ պետք է ներկայացվի նաև միգրացիոն ուղիների, բազմացման վայրերի, բնադրման տեղերի, վայրի բնության միջանցքների և կենսամիջավայրերի եզակիության մասին այլ ելակետային տեղեկատվություն:

40. Ջրային կենսատեսակների վերաբերյալ տեղեկատվությունը պետք է ընդգրկի էնդեմիկ, պահպանվող և վտանգված կենսատեսակների տարածման և թվաքանակի վերաբերյալ մանրամասներ, արդյունագործական կամ կենսական նշանակություն ունեցող ձկնորսության

վայրերի և դրանց թվաքանակի վերաբերյալ մանրամասներ և ջրային գաղթող կենսատեսակների (օրինակ՝ ձկներ) և բազմացման վայրերի վրա ազդեցության նկարագիրը:

41. Նախաձեռնողը ՇՄԱԳ հաշվետվության բովանդակությանը ներկայացվող պահանջներին վերաբերող պարզաբանումներ կամ խորհրդատվություն ստանալու նպատակով կարող է գրավոր դիմել լիազոր մարմին: Լիազոր մարմինը դիմումը ստանալուց հետո՝ 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում, գրավոր պատասխանում է նախաձեռնողին:

42. ՇՄԱԳ հաշվետվության կազմման փուլում պարտադիր պայմաններ են.

Աղյուսակ N14. Պարտադիր պայմաններ

- ✓ 1) ՇՄԱԳ գործընթացի մասնակիցների ներկայացրած առաջարկությունները, դիտողությունները և կարծիքները չընդունելու դեպքում ՇՄԱԳ հաշվետվությունում ներառվում են համապատասխան հիմնավորումներ,
- ✓ 2) եթե նախատեսվող գործունեությանը վերաբերող փաստաթղթերը և ՇՄԱԳ հաշվետվությունը պարունակում են Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով նախատեսված հրապարակման ոչ ենթակա տեղեկատվություն, ապա նախաձեռնողն այդ տեղեկատվությունը դուրս է բերում հաշվետվությունից՝ դրա հրապարակային մասը մատչելի դարձնելով շահագրգիռ հանրությանը,
- ✓ 3) ՇՄԱԳ հաշվետվության դրույթները, ինչպես նաև հանրային մասնակցության և խորհրդակցությունների արդյունքները պարտադիր հաշվի են առնվում նախատեսվող գործունեության նախագծային փաստաթղթի նախագծում,
- ✓ 4) նախաձեռնողը պետք է ներկայացնի հիմնավորումներ, թե ինչպես են ՇՄԱԳ հաշվետվության դրույթները ներառվել նախատեսվող գործունեության նախագծային փաստաթղթում:

43. ՇՄԱԳ հաշվետվության որակական բնութագրերը.

Աղյուսակ N15. Հաշվետվության որակներ

Ինչպիսի՞ որակներ պետք է ունենա հաշվետվությունը

- 1) ունի հստակ կառուցվածք՝ տրամաբանական հաջորդականությամբ, որը նկարագրում է, օրինակ, առկա ելակետային պայմանները, կանխատեսված

ազդեցությունները (բնույթը, չափը և մեծությունը), առաջարկվող մեղմացման/փոխհատուցման շրջանակը, միջոցառումները, անխուսափելի/մնացորդային ազդեցությունների նշանակությունը յուրաքանչյուր բնապահպանական գործոնի համար,

- 2) փաստաթղթի սկզբում ունի բովանդակություն,
- 3) ունի նկարագրություն, թե ինչպես է իրականացվել ՇՄԱԳ գործընթացը,
- 4) խաչաձև հղումների օգնությամբ ընթերցվում է որպես միասնական փաստաթուղթ,
- 5) հակիրճ է, համապարփակ և օբյեկտիվ,
- 6) պարունակում է անաչառ և անկողմնակալ տեղեկատվություն,
- 7) ներառում է ուսումնասիրված այլընտրանքների ամբողջական նկարագրություն և համեմատություն,
- 8) փաստաթղթում արդյունավետորեն օգտագործված են գծապատկերներ, նկարագրադրումներ, լուսանկարներ և գրաֆիկական այլ մեթոդներ,
- 9) արտահայտություններն ու բառերը հասկանալի են, համապատասխանում են Օրենքում կիրառվող ձևակերպումներին և, անհրաժեշտության դեպքում, ստուգված են բառարանով,
- 10) օգտագործված տեղեկատվությունն ունի հղումներ աղբյուրներին,
- 11) բարդ հարցերն ունեն հստակ բացատրություններ,
- 12) շրջակա միջավայրի բաղադրիչների ուսումնասիրության համար օգտագործված մեթոդները լավագույնս նկարագրված են,
- 13) բնապահպանական գործոնների նկարագրությունները համաչափ են դրանց կարևորությանը,
- 14) պարունակում է խորհրդատվությունների ապացույցներ (եթե խորհրդակցություններ արդեն տեղի են ունեցել),
- 15) առանձնացնում է հարցեր, որոնց վերաբերյալ նախատեսվում են խորհրդակցություններ,

- 16) ընդված են ծրագրի միջոցով մեղմացում և մշտադիտարկում իրականացնելու պարտավորությունները,
- 17) պարունակում է հանրամատչելի կերպով նկարագրված ոչ տեխնիկական ամփոփագիր,
- 18) պարունակում է օգտագործված աղբյուրների ցանկ:

44. ՇՄԱԳ հաշվետվության կազմման փուլում նախաձեռնողը կարող է կազմել ուղղորդող հարցաթերթիկ՝ հաշվետվության կազմման գործընթացն առավել դյուրին դարձնելու, հաշվետվությունում և նախատեսվող գործունեության նախագծում ներառվող տեղեկատվության ամբողջականությունն ու անաչառությունն ապահովելու, վերանայելու, իրականացված աշխատանքների արդյունավետությունը վերստուգելու և հետագա գործողությունների համակարգմանը նպաստելու նպատակով:

45. Նախաձեռնողը կարող է մշակել հարցաթերթիկ կամ օգտագործել հետևյալ օրինակելի տարբերակը.

Աղյուսակ N16. ՇՄԱԳ հաշվետվության կազմման հարցաթերթիկ

Ա. ԾՐԱԳՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ				
#	Հարցեր	Համապատասխանում է	Համարժեքորեն հասցեագրվել է	Լրացուցիչ ի՞նչ տեղեկատվություն է անհրաժեշտ
Ծրագրի նպատակները և ֆինանսական բնութագրերը				
1)	Արդյո՞ք նախագիծը բացահայտում է Ծրագրի նպատակներն ու անհրաժեշտությունը.			
2)	Արդյո՞ք նախագիծը մանրամասն նկարագրում է Ծրագրի հստակ ժամկետները.			
3)	Արդյո՞ք հիմնական բնութագրերն ամբողջությամբ նշված են			
4)	Արդյո՞ք տեղադիրքը նույնականացված է քարտեզով կամ այլ պլանով.			
5)	Արդյո՞ք նախագծում ներկայացված է այն ամբողջ տարածքը, որը զբաղեցվելու է Ծրագրով.			
6)	Արդյո՞ք նկարագրված են երթուղիները, թունելներն ու այլ հողաշինական աշխատանքները.			
7)	Արդյո՞ք նախատեսվող բոլոր շինարարական աշխատանքներն են նկարագրված.			
8)	Արդյո՞ք շահագործման բոլոր			

	մանրամասներն են նկարագրված.			
9)	Արդյոք փակման բոլոր մանրամասներն են նկարագրված.			
10)	Արդյո՞ք Ծրագրի համար անհրաժեշտ բոլոր ծառայություններն են նկարագրված.			
11)	Արդյո՞ք նկարագրված են հնարավոր բոլոր հետևանքները.			
12)	Արդյո՞ք կան գործունեության այնպիսի տեսակներ, որոնք կփոփոխվեն կամ կդադարեն Ծրագրի ավարտին.			
13)	Արդյո՞ք նախատեսվում են գործունեության այնպիսի տեսակներ, որոնք կունենան կուտակային ազդեցություն.			
14)	Արդյո՞ք Ծրագիրը լիարժեք է նկարագրված.			
15)	Արդյո՞ք գնահատումը շրջանցել է որոշ հանգամանքներ, արդարացվա՞ծ է դա.			
Ծրագրի ծավալները				
16)	Ծրագրի իրականացման ընթացքում զբաղեցվելիք ամբողջ տարածքն է քարտեզում ներկայացված.			
17)	Արդյո՞ք քարտեզում նշված է ժամանակավորապես զբաղեցվելիք տարածք.			
18)	Արդյո՞ք հողօգտագործման ամբողջ ծավալն է նկարագրված.			
19)	Արդյո՞ք բոլոր կառուցվածքներն են Ծրագրի համար չափագրված.			
20)	Արդյո՞ք Ծրագրի կառույցների չափերն ու տեսքը նկարագրված են.			
21)	Արդյո՞ք Ծրագիրն առնչություն ունի			

	բնակչության հետ, մշակվե՞լ են համայնքային զարգացման ծրագրեր.			
22)	Արդյո՞ք նախատեսվում է բնակչության տեղահանում: Եթե այո՝ ապա մանրամասները նկարագրվա՞ծ են.			
23)	Արդյո՞ք նկարագրված են տրանսպորտային ենթակառուցվածքները, հոսքերը.			
Արտադրության գործընթացները և օգտագործվող ռեսուրսները				
24)	Ծրագրով նախատեսվող բոլո՞ր գործողություններն են նկարագրված.			
25)	Արդյո՞ք արտադրական բոլոր միջոցառումներն են նկարագրված.			
26)	Արդյո՞ք նկարագրված են այն բնական բոլոր ռեսուրսները (հող, ջուր, կենսաբազմազանություն), որոնք օգտագործվելու են շինարարության, փակման կամ արտադրության ընթացքում.			
27)	Արդյո՞ք նկարագրված են բնական ռեսուրսների տեղափոխման մանրամասները և հնարավոր հետևանքները.			
28)	Արդյո՞ք նկարագրված են բնական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման մանրամասները.			
29)	Արդյո՞ք նկարագրված են բոլոր վտանգավոր նյութերը, որոնք օգտագործվելու են շինարարության, շահագործման և փակման ընթացքում.			
30)	Արդյո՞ք նկարագրված են Ծրագրի բնապահպանական, սոցիալ-տնտեսական			

	հետևանքները.			
31)	Արդյո՞ք նկարագրված են աշխատակիցների տեղաշարժման ուղիները.			
32)	Արդյո՞ք նկարագրված են ժամանակավոր կամ մշտական աշխատողների բնակարանային ապահովման մանրամասները.			
Մնացորդներ և արտանետումներ				
33)	Կոշտ թափոնների տեսակները, կազմը, վտանգավոր հատկությունները, վտանգավորության դասն ու քանակը նկարագրվա՞ծ են.			
34)	Արդյո՞ք նկարագրված են բոլոր թունավոր նյութերը, դրանց բաղադրությունը, վտանգավորության աստիճանը.			
35)	Կոշտ թափոնների հավաքման, պահման պայմանները նկարագրվա՞ծ են.			
36)	Արդյո՞ք նկարագրված են թափոնների հեռացման վայրերը, դրանց կոնկրետ տեղադիրքերը, թափոնների կառավարման պլաններ մշակվա՞ծ են.			
37)	Ծրագրի արդյունքում առաջացող կեղտաջրերի վերաբերյալ մանրամասները նկարագրվա՞ծ են.			
38)	Հեղուկ արտահոսքերի հնարավոր վտանգները նկարագրվա՞ծ են.			
39)	Արդյո՞ք նկարագրված են հեղուկ արտահոսքերի հավաքման, պահման, տեղափոխման, բարելավման մեթոդները.			
40)	Արդյո՞ք նկարագրված են գազային			

	արտանետումների տեսակներն ու ծախսվները.			
41)	Արդյո՞ք նկարագրված է գազային արտանետումների հնարավոր վտանգը.			
42)	Արդյո՞ք նկարագրված են գազային արտանետումների հավաքման, պահման, տեղափոխման, բարելավման մեթոդները.			
43)	Արդյո՞ք նկարագրված են նյութերի պահեստավորման մանրամասները.			
44)	Արդյո՞ք նկարագրվել են ռեսուրսների վերականգնման մեթոդները.			
45)	Արդյո՞ք նկարագրված են աղմուկի, լույսի, ջերմության, ճառագայթման քանակական տվյալները.			
46)	Արդյո՞ք նկարագրված են արտանետումների քանակական տվյալների հավաքագրման մեթոդները.			
Վթարների և պատահարների ռիսկերը				
47)	Նախագծում ներկայացվե՞լ են վթարների, պատահարների, արտակարգ իրավիճակների հնարավոր ռիսկերը.			
48)	Արդյո՞ք նկարագրված են կանխարգելման միջոցառումներ.			
49)	Արդյո՞ք նկարագրված են արտակարգ իրավիճակներին պարտաստվածության միջոցառումներ.			
50)	Արդյո՞ք Ծրագիրը համապատասխանում է գործող օրենսդրության պահանջներին.			
51)	Նախաձեռնողի հայեցողությամբ՝ այլ հարցեր...			

Բ. ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

#	Հարցեր	Համապատասխանում է	Համարժեքորեն հասցեագրվել է	Լրացուցիչ ի՞նչ տեղեկատվություն է անհրաժեշտ
---	--------	-------------------	----------------------------	--

Ելակետ. շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ

1)				
2)				

Տվյալների հավաքագրում և մեթոդներ

3)				
4)				

Գ. ՀԱՎԱՆԱԿԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ազդեցության շրջանակը

1)				
2)				

Ուղղակի ազդեցությունների կանխատեսում

3)				
4)				

Մարդու առողջության և կայուն զարգացման հիմնախնդիրների վրա ազդեցության կանխատեսում

5)				
6)				

Ազդեցությունների նշանակության գնահատում

7)				
8)				

Ազդեցության գնահատման մեթոդներ

9)				
10)				
11)				

Դ. ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔՆԵՐԻ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄ

1)				
2)				
3)				
Ե. ՄԵՂՄՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ				
1)				
2)				
3)				
Զ. ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄ				
1)				
2)				
3)				
Է. ՈՐԱԿ				
Հաշվետվության և նախագծի ներկայացման որակը				
1)				
2)				
Ոչ տեխնիկական ամփոփում				
3)				
4)				
Փորձագետներ				
5)				
6)				
7)				